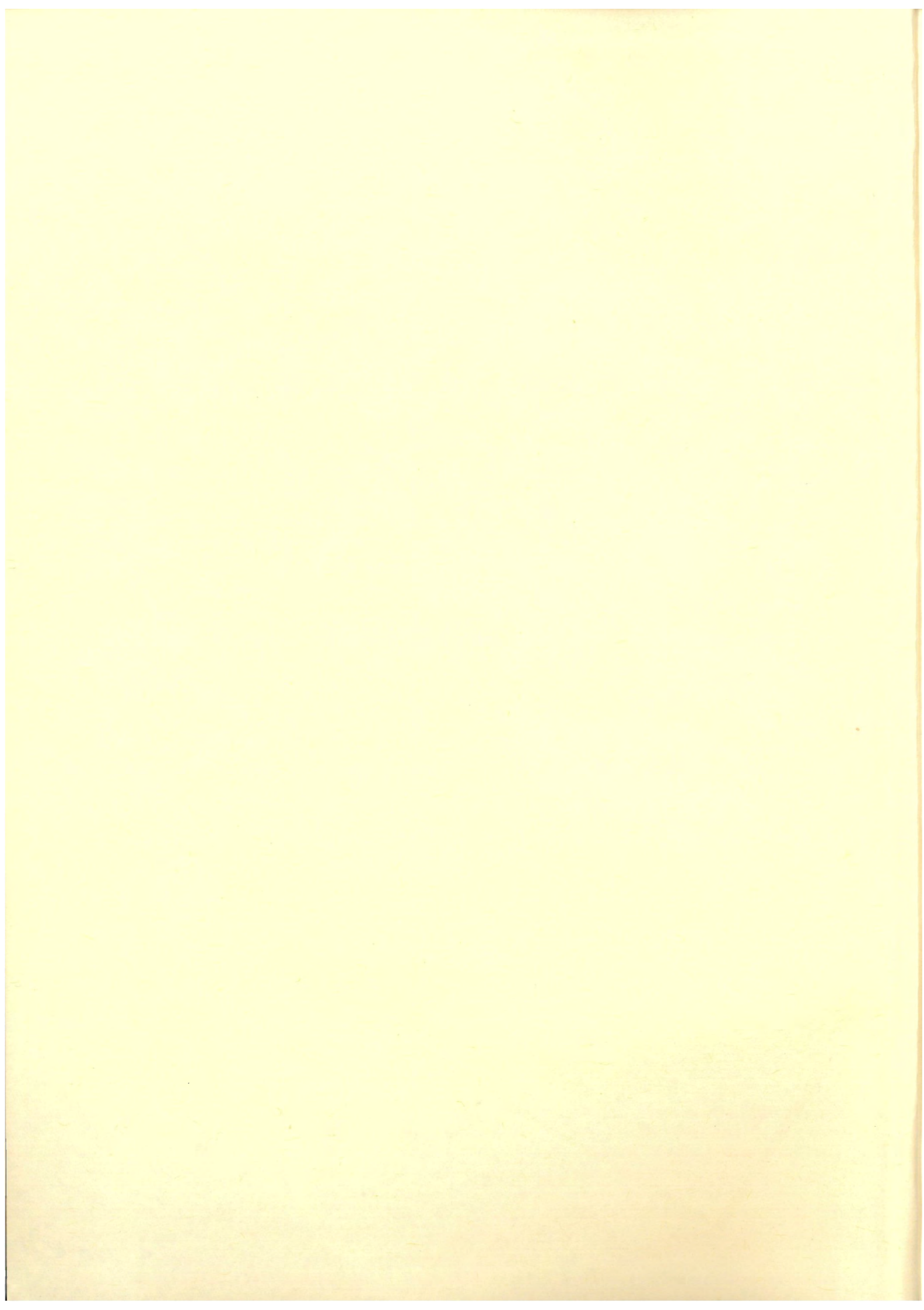

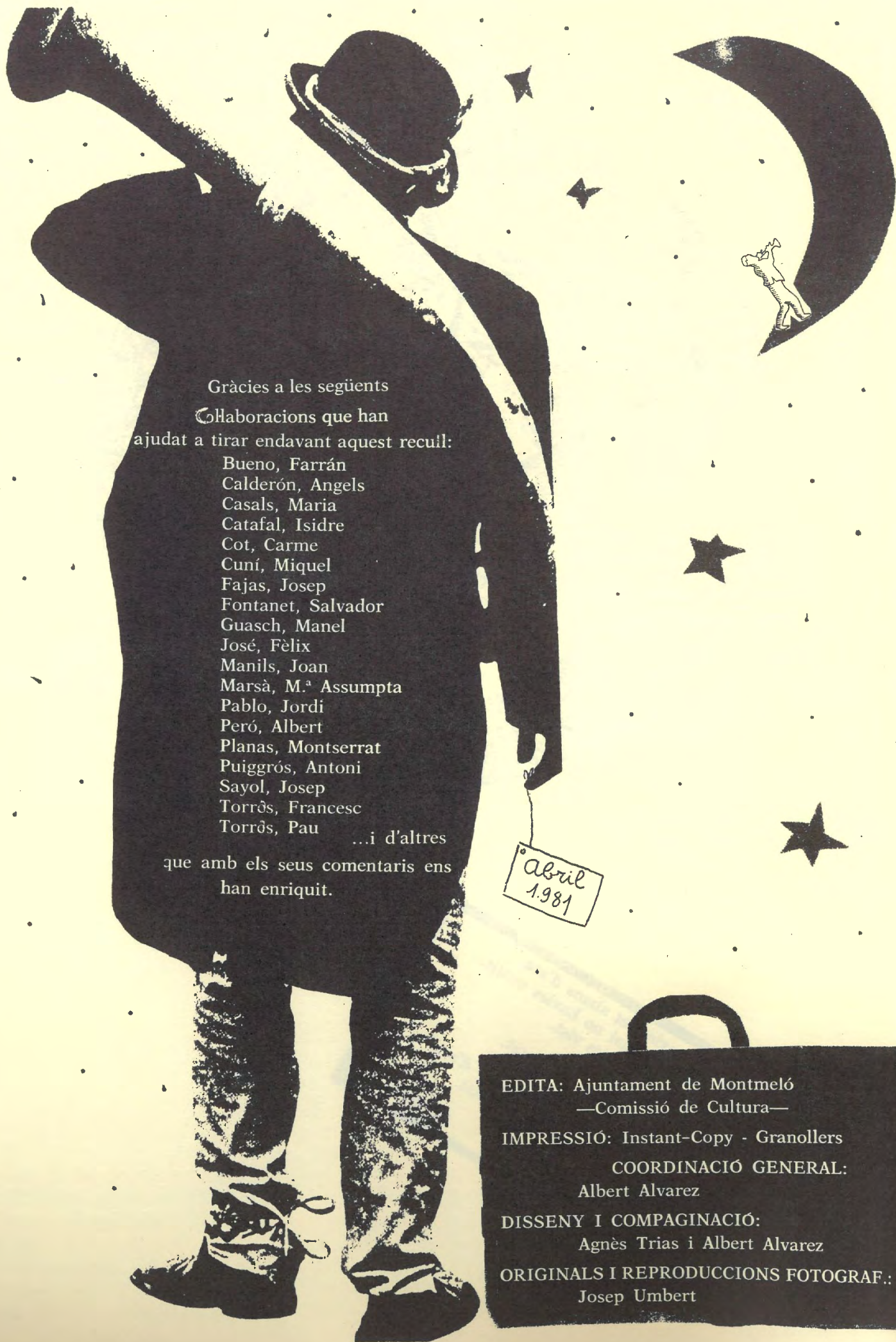
Abril 1981

«Fes el que no havies fet abans d'ara.
Experimenta el que mai no havies sentit.
Mira el que mai no havies vist.
Vés on mai no havies anat.
Canta el que mai no havies cantat.
Digues el que mai no havies dit.
Crea el que no havies creat abans d'ara.
Escolta el que mai no havies escoltat.
...»

DONOVAN

Gràcies a les següents
Col·laboracions que han
ajudat a tirar endavant aquest recull:

Bueno, Farrán
Calderón, Angels
Casals, Maria
Catafal, Isidre
Cot, Carme
Cuní, Miquel
Fajas, Josep
Fontanet, Salvador
Guasch, Manel
José, Fèlix
Manils, Joan
Marsà, M.ª Assumpta
Pablo, Jordi
Peró, Albert
Planas, Montserrat
Puiggrós, Antoni
Sayol, Josep
Torròs, Francesc
Torròs, Pau

...i d'altres

que amb els seus comentaris ens
han enriquit.

EDITA: Ajuntament de Montmeló
—Comissió de Cultura—

IMPRESSIÓ: Instant-Copy - Granollers

COORDINACIÓ GENERAL:

Albert Alvarez

DISSENY I COMPAGINACIÓ:

Agnès Trias i Albert Alvarez

ORIGINALS I REPRODUCCIONS FOTOGRAF.:

Josep Umbert

Es per tu aquest petit llibre...
Es per tu la suau dansa
del viure quotidiana
en aquest poble d'aurat.....
Sentiu-vos, minyó i adult
historia dins d'aquest poble
on la festa serà
el gran bes
del despertar dolç
de cada dia.

A juntament de M
ontmel
o

Comissio de Cultura.

ÍNDIX DE FOTOGRAFIES

N.º		Pàg.
1	Caga tió	9
2	Ball de gitanes (orig. Angela Gelabert)	11
3	Panoràmica Montmeló (orig. Josep Umbert)	13
4	Parròquia de Sta. Maria (orig. L. Roisin)	13
5	Família Montmeló (orig. Angela Gelabert)	16
6	Font de Sta. Catarina (orig. L. Roisin)	18
7	Adelaida	19
8	Escoles i plaça de la vila (orig. L. Roisin)	20
9	Antic Casino de Montmeló »	20
10	Pont de pedra sobre el riu Besós »	20
11	Carrer de Vic »	20
12-13	Escolars de Montmeló 1906 (nens i nenes)	21
14-15	Gegants dins la Casa dels entremesos (orig. Gravats Costumari Català)	25
16	Tabaler de la Patum de Berga (orig. M. Sistach)	38
17	Carcassa dels gegants (orig. Costumari Català)	41
18	Gegants de Tarragona (orig. Arxiu Cuyás)	46
19	» » Sitges	46
20	» » Mataró (orig. Revista Patufet)	47
21	» » Cardona »	47
22	» » Manresa »	47
23	» » Reus »	47
24	» » »	47
25	» » Tivissa »	47
26	» » Vilafranca »	47
27	» » Centelles »	47
28	» » Solsona »	48
29	» » S. Feliu de Pallarols »	48
30	» » S. Gervasi »	48
31	» nous de Barcelona »	48
32	» de Les Planes »	48
33	» » Olot »	48
34	» » Sitges »	48
35	» » Solsona »	48
36	» nous de Barcelona »	48
37	» de Terrassa »	48
38	» » Montblanc »	48
39	» » Igualada »	48
40	» » Sabadell (orig. Arxiu Cuyás)	49
41	» » Terrassa »	49
42	» » Rubí »	49
43	» » Castellterçol »	49
44	» » Molins de Rei »	50
45	» » Cornellà de Llobregat »	50
46	» » S. Feliu de Llobregat »	50
47	» » S. Boi de Llobregat »	50
48	» » Cardedeu »	51
49	» » La Garriga »	51
50	» » S. Feliu de Codines »	51
51	» » Granollers »	51

Í N D E X

	Pàg.
Costums, creences i llegendes	1
Pels camins de la festa	3
Les festes de l'any agrari	4
Per una recuperació del sentit festiu	7
El Vallès té les seves tradicions	9
Mercats i fires, bodes i escallots, caga tió	10
Caramelles, Serra la Vella	13
la nit de Sant Joan, els Aplecs, el Ball de Gitanes	15
Montmeló, una comunitat amb tradició festiva	16
Alguns trets socio-econòmics de Montmeló	17
L'animació socio-cultural dins del poble	18
El Calendari de festes durant l'any	19
Literatura, l'hostal de la Grua	20
Citem un personatge: L'Adelaida, a tall de cloenda	21
Com era Montmeló	23
L'escola pública a Montmeló 1906 (nois-noies)	25
Petita història del cartró animat	26
Els Entremesos, la casa dels entremesos	27
El pintor dels entremesos, la música, la literatura	28
Els gegants com a signes mitològics	29
El gegants a Catalunya	31
Els nans o caps grossos	32
Caps grossos	33
Els entremesos d'animals	34
L'àliga, el drac, la vibria, la mulassa	36
La Cuca fera	37
Il·lustracions	38
Festes i rondalles entorn els gegants	39
E p !	40
La Patum de Berga	41
Festa de la Xarbotada d'Argentona	42
El gegant del Pi	44
El Robafaves	46
El gegant de Zeralda	47
Alguns dels nostres gegants	49
Recull fotogràfic, arxiu Cuyás	52
Recull fotogràfic, revista Patufet	56
Recull fotogràfic, arxiu Cuyás	57
Llista de Gegants	58
Ara ballen pel camí	59
Font d'on neixen els nostres gegants	60
Sardana de Montmeló	
Crida	
Bibliografia	

PRESENTACIÓ

i havia una vegada uns funàmbuls, personatges que cridaven a tothom a la festa a ritme estrepitos de gralles i tambors..., botaven, repicaven, remugaven, engrescaven...!

Vet aquí com podria començar qualsevulla de les nostres festes populars..., més ben dit, en aquest cas, la flaire encisadora que ens arriba té un regust de caire ben especial; ens ho anuncien tota aquesta colla de saltimbanquis i comediantes de grans dimensions anomenats gegants, cap-grosos, dracs, mullasses, cuques feres...

El present recull, que teniu a les vostres mans, voldria col·laborar, d'alguna manera, en primer lloc a fer una petita aproximació al sentit de la festa en general, per passar després a parlar del poble de Montmeló a través de la vida sòcio-cultural i festiva de la seva gent. A partir d'aquí tindriem una bona plataforma per a endinsar-nos vers una de les branques més concretes de la festa: el cartró animat. Expressat amb altres paraules, seria com descobrir l'origen, el sentit i la funció que han jugat i avui continuen jugant els gegants i d'altres entremesos populars.

Diríem que l'interès que ens mou a assabentar-nos del desenvolupament de tot aquest procés estaria en funció de poder recuperar aquí, a Montmeló, els nostres propis gegants.

Així, doncs, aquesta primera recopilació, juntament amb una altra que sortirà més tard, serien uns elements d'aproximació més teòrica que ens portarien a esbrinar quins tipus de gegants locals volem fer, a quins personatges o situacions han de respondre i com han de connectar dins de tot el context històric del poble en general.

La segona part d'aquest procés, la constituiria tot el treball eminentment pràctic de la construcció dels gegants en maqueta petita i en dimensió natural, per la qual cosa demanàriem la màxima participació dels veïns de Montmeló dins els diferents àmbits de col·laboració que poden existir, ja sigui a través de les tasques i oficis més comuns que funcionen en el nostre poble (fusters, ferrers, perruquers, modistes, pintors, pastissers, etc), fins al simple fet d'interessar-se pel seu estat de conservació o d'acompanyar-los en qualsevulla celebració festiva pel carrer, integrant-los com uns personatges ben nostres.

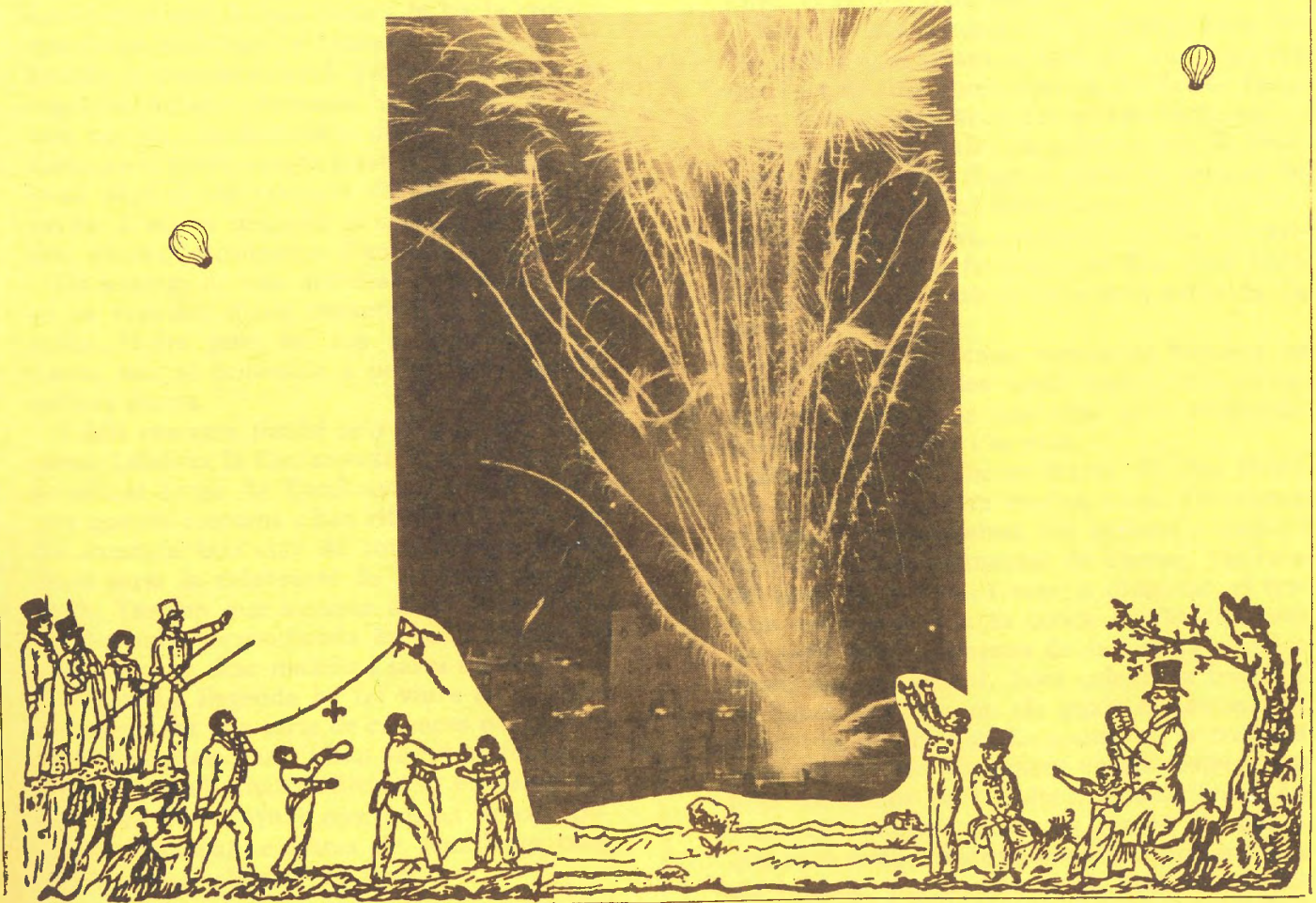
Volem construir els gegants de Montmeló!
Volem uns signes que ens ajudin a fer esclatar ben fort la festa...!!

Albert Alvarez

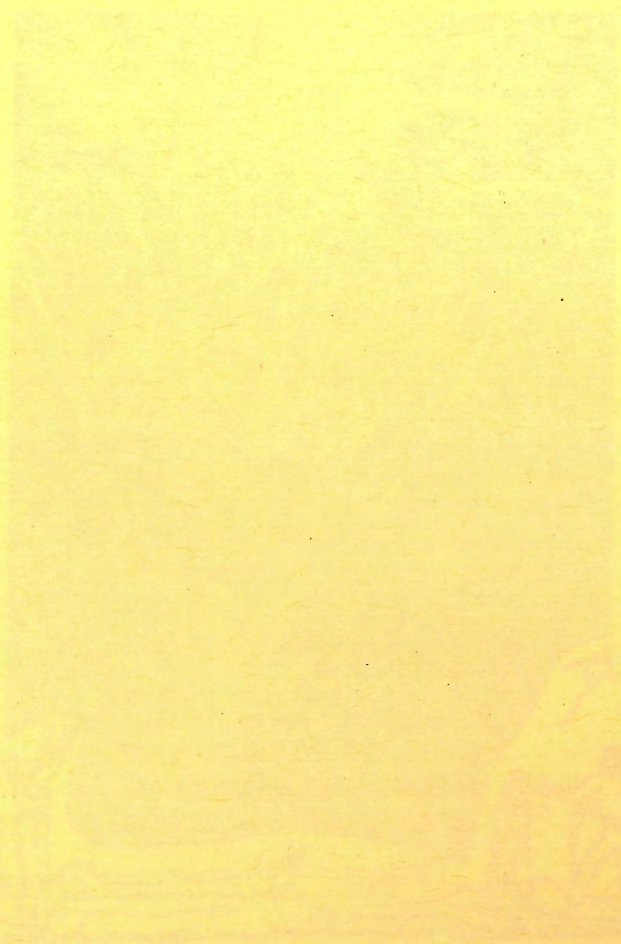

Agnes trias

Costums Creences i llegendes

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and difficult to decipher but appears to include the words "Copy" and "No. 106".

La història es pot escriure de moltes maneres. Es pot fer història dels fets polítics, del teatre i de la música, dels conreus i de la ramaderia, de la tècnica, del futbol..., i també dels costums i creences.

D'aquesta manera podem dir que les persones i grups, quan no entenen l'explicació d'una cosa que passava, s'inventaven una llegenda.

Així, per exemple, els pells-roges creien que el foc l'havia capturat un nen a la muntanya del Gran Esperit amb l'ajuda d'un coiote. Havia portat d'allà dalt una teia encesa, corrent molt perquè els esperits del foc no l'atrapessin. Els filòsofs grecs antics creien que totes les coses del món estaven fetes amb la barreja de quatre elements: aigua, foc, terra i aire. Els orientals creuen que l'esperit de les persones, quan el cos mor, torna a reencarnar-se en un altre cos no necessàriament d'home. Hi ha qui creu que trobar una ferradura dona bona sort.

La història de la nostra terra, com la de tot el món, és plena de creences. Quan la ciència ha anat progressant i ha descobert el perquè de les coses, no ha calgut ja inventar-se tantes creences.

Però, tot i així, pertot, i més concretament aquí a Catalunya, les creences i els costums arrelats en llegendes que es perden dins el temps, no han parat de produir-se i no hi ha dubte que a través de tot aquest món de realitat i irrealitat la vida dels homes ha canviat. La història ha quedat afectada per tot aquest pòsit d'elements màgics, i de les creences n'han sortit costums. A casa nostra hi ha la creença que tocar instruments bronzidors, com la simbomba a començaments d'any, fa créixer els vegetals. Aquesta creença ha generat el costum de tocar la simbomba durant les festes nadalenes. Arreu també existeix la creença que quan algú fa un esternut surten els mals esperits. D'ací es desprèn el costum de respondre: «Jesús» a cadascun d'aquests esclafits.

Un costum és una activitat dels homes que es va repetint d'una manera fixa a faisó de ritual. Molta gent, un cop a l'any, per Tots Sants, van al cementiri a portar flors als familiars morts.

I dels costums també se'n diu, sovint, tradicions. Celebrar la Castanyada és un costum generalitzat arreu de Catalunya. Però també és cert que els costums s'han ritualitzat en festes. Un exemple ben clar de tot això que estem dient seria la celebració de la diada de Sant Jordi. Trobem que aquesta diada parteix d'una llegenda personificada en un Cavaller, el qual mata un drac malèfic i salva una formosa Princesa. La llegenda ha fet viure en els cors de la gent tot una sèrie de creences portadores d'uns valors els quals s'han viscut en festa patrimonial de Catalunya. I com aquest procés, podríem anomenar-ne altres de semblants com Nadal, Carnestoltes, Sant Joan...

És interessant també destacar que tot aquest procés no s'esdevé sempre de forma tan mecànica, ja que algunes vegades trobem que ens arriba d'una forma barrejada: és difícil dir què ha estat primer, si la creença abans que el costum o a l'inrevés...

Però el que sí que és cert, és que el sentiment popular porta en si tot un munt de saviesa que ha quedat ben reflectida dins d'aquest meravellós bagul, empolsegat màgicament de costums, llegendes i creences. D'això se'n diu «folklore».

Per una escletxa d'aquesta caixa de sorpreses, enfilem el seu nas tota una colla de personatges que dibuixen una ganyota riallera en el seu rostre. Desprenen una mena de ferum encisador...

PELS CAMINS DE LA FESTA...

Les festes han tingut molta importància en la vida dels homes.

Tota festa comporta una celebració de la vida, un contrast amb la feina de cada dia, un homenatge a la fantasia i a la creativitat de l'home, una ocasió de trobament amb els amics i coneeguts...

D'alguna manera podríem afirmar que per tal que existeixi la festa, caldrien tres condicions:

Primera, un motiu de festa. Celebrar un aniversari, un esdeveniment històric, un fet astrològic, un fet religiós, el resultat d'unes collites, el retorn d'un amic...

Segona, una reunió de persones. Però no tan sols d'unes quantes, sinó de totes aquelles que formen una comunitat: hi ha festes familiars, festes ciutadanes, festes nacionals, etc.

Tercera, unes activitats festives. Des de menjar sucre de cotó fluix o pujar al tren de la bruixa, fins a ballar sardanes a la plaça, cantar les rondes de vi, acompanyar una cercavila i fer barrila o fer cagar el Tió. Una festa sense activitats festives seria molt avorrida. Ja no seria festa.

Des de sempre, cada comunitat humana ha sabut inventar-se les seves festes, com un intent d'expressar la identitat més profunda. D'entendre el món i la vida.

D'aquí sorgeix l'home festiu. El Déu Dionís simbolitza, entre moltes coses, l'erotisme, el joc i l'espontaneïtat, tot induint a satisfer la vocació més elemental de l'home: l'afirmació total de la vida. L'esperit dionisiac, el trobem estès per tota la conca del Mediterrani des dels temps llunyans de la Grècia clàssica quan, periodicament, hom celebrava festivals en honor del Déu, en els quals es cantava, es bevia i es feia l'amor. La comèdia i la tragèdia antigues arrelen justament en els festeigs públics en honor de Dionís, el Déu Traci. La traducció dionisiaca s'estén també als cultes que hom retia a d'altres divinitats, en les quals els iniciats, mitjançant el vi, l'extasi i l'al·lu-

cinació aconseguïen de transcendir els aspectes quotidians i comunicar-se directament i sense intermediaris amb el món de les coses sobrenaturals. Això continua dins el món romà.

La vinguda del Cristianisme i la imposició progressiva, per part d'aquest, d'un tipus d'ètica, escètica que rebutjava tot principi d'hedonisme i el substituï pel lema «ora et labora». Ara bé, aquest nou panorama vital mai no va aconseguir d'ésser l'únic, i l'home mediterrani, extraoficialment en molts casos, continuava retent culte mitjançant la festa als déus de la vida i de l'alegria corporal i vital.

Es important destacar que el sentit de la festa i la seva manifestació és, sovint, imprevisible i neix de forma sorprenent. L'home necessita sentir-se home amb els altres homes. És una dimensió que porta dins.

LES FESTES DE L'ANY AGRARI O EL CALENDARI FESTIU

Al començament, l'home era caçador: només vivia del que caçava i dels fruits salvatges que trobava. Igual que fan molts animals. Un bon dia va descobrir que si agafava llavors, les plantava i en tenia cura, obtindria molts més aliments. Així va néixer l'home agricultor.

També se li va acudir que si caçava vius els animals i els feia reproduir-se tot domesticant-los, ja no li caldria anar a caçar a les muntanyes. I així ho va fer: va domesticar una colla d'animals i, en ramats, els anava a fer pasturar. D'aquesta manera va néixer l'home ramader.

Finalment, en crear-se les ciutats o burgs a l'Edat Mitjana, van començar a sorgir artesans: fusters, sabaters, basters, cistellers, boters, terrissaires... Eren homes que s'especialitzaven en la confecció d'una colla d'eines de treball o peces de vestir que abans cadascú es feia ell mateix. Els artesans, per poder menjar, canviaven a pagesos i ramaders productes del camp per les eines que ells havien fabricat, fins que es va inventar la moneda.

Més endavant, es va començar el treball en sèrie. L'artesà sabater fabricava ell mateix tota la sabata. En un procés industrial, un home fabrica la sola, un altre prepara i tenyeix el cuir, un altre li dona forma, i un altre ho enganxa o ho cus tot. I ho fa amb l'ajuda de màquines. Aquest treball en cadena va donar l'home industrial.

Fixeu-vos que l'home caçador normalment era nòmada: no vivia mai fix al mateix lloc. Així mateix l'home ramader. Va ser l'agricultor el primer que s'instal·là fix en una casa sòlida, i que va tenir unes relacions de veïnatge estables. Per tant, va ser el primer que va instituir unes festes estables que cada any es repetien.

L'any agrari comença un cop són acabades les feines del camp i celebrada la festa major i la festa de les veremes. Amb la sembra comença un nou cicle.

Caldria dir, que avui amb el progrés tècnic i l'aparició de l'home industrial, s'han perdut o han desaparegut moltes festes. En altres ocasions, aquest mateix procés les ha transformades o bé se n'han creades de noves.

Així doncs, les festes tradicionals serien aquelles que hom celebra cada any d'una manera fixa i continuada, si bé amb el temps hom hi va fent modificacions. I és clar, per tal que una festa sigui viva ha d'anar evolucionant d'una forma dinàmica, tot adequant-se cada any a les noves necessitats que van sorgint.

Per exemple, el 17 de gener es celebren els Tres Tombs o la benedicció de les cavalleries. A Castellterçol, des de l'any 1872, també es beneeixen els tractors com a nous animals de treball al camp.

Es cert que les festes tradicionals han estat populars. Però no totes les festes que actualment se celebren són de caire tradicional, ja que se n'han creat moltes de noves. La festa popular significa una celebració en la qual els homes i les dones que viuen en una comunitat humana són protagonistes del que fan. Es a dir, són ells, els qui fan la festa a la mida del seu gust.

Podríem passar a dir que el calendari actual de festes respon bàsicament a l'any agrari amb totes les modificacions i transformacions que el cristianisme hi ha introduït adaptant-les al calendari litúrgic.

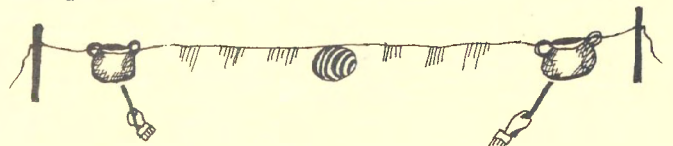
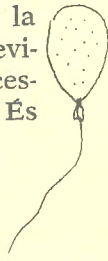
PER UNA RECUPERACIÓ DEL SENTIT FESTIU

Avui, de forma ambivalent, observem que per un costat hi ha un renaixement de les festes populars, i per l'altre, el seu mateix sentit es perd. Avui la nostra societat per una banda cada cop ofereix més temps de lleure a l'home. D'altra banda li manca una autèntica vivència de festa.

Ens cal tornar a recuperar el sentit de festa. Ens cal deixar de creure d'una vegada que la festa no pertany únicament als anomenats «artistes professionals». És aquest el motiu que ha anat creant entorn nostre un canal-finestre amb el nom d'«espectacles populars», de façana estrident i cridanera, amb el sistema de doble entrada, generant una segregació que ha produït el fet que uns vagin a mirar de forma passiva i els altres a actuar.

Hem delegat la nostra capacitat de festa. La festa resta engabiada.

I el primer pas seria començar a desembussar els nostres propis canals d'expressió per tal que puguem tornar a comunicar la nostra genuïna manera de sentir i d'experimentar, amb caire popular i a partir dels mitjans més senzills i originals que tenim cada dia a mà. Potenciem recursos i possibilitats on tothom es pugui trobar i participar.

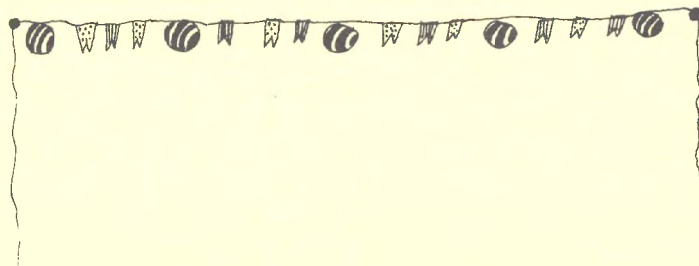

És en la mida que visquem a ritme ple tots aquests moments del nostre lleure, ja sigui des de voler aprendre a fer cançons, tocar música, fer expressió poètica, plàstica, corporal, teatral, etc., com anirem carregant la nostra motxilla d'elements creatius que ens prepararan i ajudaran per poder expressar el nostre sentit festiu. I això, sempre hi som a temps... Solament cal voler que sigui així.

Decidir-se a anar per aquests camins, molts cops ens portarà a endinsar-nos en el pòsit on resta amagat tot el nostre folklore popular, tan ric i viu, per extreure'n la saba, entroncada amb la vida i el medi cultural de cada grup. D'altres, ens portarà a partir d'elements que arrenquin de fets i esdeveniments que vivim i tenim ben a prop nostre: des de la reivindicació d'una zona verda fins al fet ben actual dels drets de l'infant o la llibertat d'expressió...

El marc on ens cal viure tot això és la mateixa vida: places, carrers, barris, vies públiques... I per tant com més cançons, música, cinema, teatre, plàstica, dansa surtin en aquest gran envelopat natural, més col·laboren a fer petar el goig col·lectivament, a fer possible una acció comunitària, a fer vestir la festa en un medi més natural i significatiu, tot acostant-nos vers aquella unitat primitiva dels antics grups tribals en la celebració de llurs festes i cerimònies.

Gestionar la nostra pròpia festa. És un dret que tenim.

Sota l'arbre de la festa hi dansa la gent.

L'arbre xucla la saba de la tradició més llunyana i recent, per això creix...

I de les seves branques hi broten contes, cançons, màgia, cercaviles, titelles, gegants, caps grossos, danses, cuques feres, endevinalles, acudits...

De tant en tant, calen elements màgics que trenquin la rutina de tot el quefer diari.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Faint text at the bottom left of the page, possibly a footer or a concluding paragraph.

Faint text at the bottom right of the page, possibly a footer or a concluding paragraph.

el Vallès

to les seves tradicions

1891

To be sent to the
author of the book

ELS MERCATS I FIRES

En les viles principals del Vallès com en les d'altres terres, hi acostumen a existir un o dos mercats cada setmana i una o dues fires a l'any.

Els mercats són, com si diguéssim, el punt de reunió dels pagesos i marxants; allí se sap el preu del blat, de les mongetes, de l'ordi, etc. Allí van els pagesos a vendre els ous que han arreplegat de són galliner durant aquells vuit dies; conills casolans, pollastres, formatges tendres...

Tot això dona molta animació a la vila, la gent pot trobar-se i comunicar-se.

D'aquests mercats del Vallès, com de dret li correspon, se n'enduu la palma el de Granollers capital, que es celebra els dijous. Aquesta vila, si els altres dies és un xic solitària i silenciosa, el dijous és alegre i animada, i el trànsit augmenta per moltes bandes.

D'entre els seus mercats hem de mencionar com un dels més concorreguts el de castanyes, que és el dijous abans de Tots Sants. També és força animat el del Ram i algun altre.

Les fires vénen a ser com uns mercats més grans on es fan moltes més transaccions i hi ha més reunió de gent.

A Caldes de Montbui es celebren els dimarts. A Terrassa els dimecres i diumenges. I a Montmeló els divendres. El nostre mercat es relativament jove, tant sols fa 14 anys que es celebra. Va començar amb una parada d'olives i pesca salada de Mollet, anomenada «La Maria de les olives».

Aquesta parada va restar un any tota sola fent mercat cada divendres a la Plaça de la Vila a on en principi, se celebrava. La segona parada va ésser un venedor de roba de Sabadell, i poc després un sabater.

El mercat va continuar de dos a tres anys a la Plaça de la Vila. Com anècdota direm que una vegada acabat els mateixos venedors escombraven la Plaça. Aquells primers anys es pagava a l'Ajuntament la quantitat de 20 ptes., per parada.

Després d'aquest temps, el mercat va passar a celebrar-se al anomenat fins ara «Pati del Sindicat», fins que també el lloc va quedar petit i va tralladar-se al carrer Diputació, a on actualment es celebra, ara també ampliat al carrer Major.

LES BODES I ESQUELLOTS

Antigament les bodes es feien a les cases grans del Vallès amb gran ostentació i festa. El nuvi anava a buscar la núvia amb un cavall ricament ensel·lat i amb dos minyons o fadrines majors per companyia.

Aquests regalaven a la núvia unes lligacames; en canvi, ella els regalava dos mocadors de seda, que ells posaven al pit en forma de banda.

Aquests costums es conserven encara en alguns punts de la muntanya.

Si per anar a casa del nuvi han de passar per altres pobles, els veïns els posen entrebancs i no els deixen passar fins que el nuvi els dona confits o diners...

Més, com hem dit, en el Vallès van perdent-se ja aquests costums... El que si que es conserva encara són les pedregades de confits, que hi ha després de dinar, sobretot entre les noies i els fadrins, tan fortes que algunes vegades arriben a descabellar-ne algún.

Després que han passat el dia de bodes amb tota mena de tabola i broma, en arribar la nit, els fan moltes més encara. Posen una gran olla o caldereta al foc, maten una gallina, i sencera amb plomes i tot en fan brou, i vulgues que no, entren dins la cambra dels nuvis quan són al llit i els en fan prendre.

També es costum fer esquellots: tots carregats de molts instruments dissonants es posen a fer soroll sota la finestra dels nuvis fins que aquests els obrien la porta i els convidaven a borregos o vi bo. Aquesta costum era també molt arrelada quan un dels dos parçoners era vidu.

CAGA TIO

En la vigília de Nadal, al volt de la llar hi ha un gros tió, de manera que només s'hi pugui anar per un costat, mentre que s'hi han ficat les llaminadures que després han d'ésser el goig de la quitxalla.

Cadascun dels infants de la llar, segons va dient l'avi, li pega una bastonada al mateix temps que diu:

Caga Tió,
caga de debó
si no et donarem
un cop de bastó.

I el Tió, fet malbé a cops, comença a treure pinyons, ametlles torrades, mitges preses de xocolata i, fins i tot, el porró de vi blanc per fer el suca mulla.

La família fent cagar el tió 1900. (1)

ES CAMELLES - SERRA - LA VELLA

Després de la Quaresma ve la Pasqua. En aquest temps és quan el jovent s'abilla amb el seu millor vestit; un d'ells pren un cistelló guarnit amb mirallets, cascavells, flors i cintes i, juntament amb els altres companys en comitiva, emprenen la marxa per tot el poble i sota les finestres comencen a cantar fins que algú treu el cap per deixar-los caure els ous de Pasqua.

En arribar el dimecres de la quarta setmana de Quaresma, al matí surten colles de quatre o cinc nois armats d'una serra, un cistell i un bastó justament amb una auca de rodolins enganxada en un paper de color posat en banderola, i mig disfressats, se'n van a recórrer les cases d'on, des de la porta:

—Voleu que fem serrar la Vella?

Si els diuen que sí, dos d'ells agafen la serra, un per cada cap i, posant en mig un tió, comencen a fer veure que serren al compàs de la següent recitació:

Serra la Vella
la vella vella serra;
mestressa porteu ous
que demà serà dijous,
mestressa porteu diners
que la serra no pot més...

Se'ls donen ous, botifarres, cansalada, quartos o fruita seca.
Més si en alguna casa no se'ls dona res se'n van cantant aquesta cançó:

La cloc, cloc
polls i lloques
polls i lloques,
cloc, cloc, cloc
polls i lloques,
tot los morts.

LA NIT DE SANT JOAN

En el Vallès, poques festes es celebren amb més alegria que aquesta.

La cosa més usual és anar a prendre la bonaventura. I diu que si es donzelleta la que hi va, li toca prendre per marit el primer home que se li presenta a la vista. Així és de creure l'ansietat i temença amb què hi van per les ganes de trobar-ne un que els agradi i la por que no sigui un del seu gust.

D'altres agafen faves, una de pelada, una altra a mig pelar i una altra tota pelada. Al punt de mitjanit les tiren de rebot a sota el llit, i l'endemà al matí, sense obrir els finestrans fiquen la mà sota el llit fins que troben una fava. Si és la sencera la que es troba es casarà amb un home ric, si és la mitja pelada, amb un de mitja fortuna i si és la pelada amb un pobre.

Per últim, no cal oblidar els magnífics focs que s'encenen al capvespre, alegria de grans i petits.

ELS APLECS

Totes les comarques necessitaven grans reunions per a poder-se conèixer els habitants i parlar de llurs interessos comuns.

D'aquí venien els aplecs, que tots són amb motiu de la diada d'algun sant. Els principals del Vallès són: el de Santa Quitèria, el del Remei de Caldes, el de la Salut de Sabadell. Notabilíssim també és el de Sant Miquel del Fai, el de Puiggraciós...

Els boscos que per tots els entorns rodejaven la capella, lloc on es celebrava la missa, eren plens de carros i tartanes, i de gent que amb gran gatzara coïen, cadascú en un cantó, el seu dinar, el qual menjaven després alegrement i, molt probablement, acabava la festa a l'era amb una sèrie de balls i danses.

EL BALL DE GITANES

«...Sembla ser que el denominat BALL DE GITANES, i com el seu mateix nom ens indica, fou introduït a Catalunya, fa ja unes quantes centúries, per una tribu de gitanos nòmades què, a poc a poc, la va convertir en tradició per a la nostra terra. El Ball de Gitanes, però, no hauria de considerar-se com un ball, sinó, més aviat com un simpàtic i no menys vistós espectacle, l'objecte del qual, segons consta en les cròniques recollides en el decurs dels anys, és recrear la vista dels espectadors amb l'abillament i l'agilitat dels balladors i les balladores, barrejat tot plegat amb l'alegre compàs de la música.

Encara que no és oriünd de Catalunya, el Ball de Gitanes va arrelar profundament en el sentir del poble català, prenent-lo i desenvolupant-lo amb tanta intensitat, des de fa varies centúries, que àdhuc, perdura encara avui a Catalunya, principalment a les contrades Vallesanes. Antigament era, sens dubte, la més atraient diversió de les multituds camperoles que a l'arribar el Carnestoltes posaven tot l'interès en aconseguir una gran ballada. Un mes abans del Carnestoltes, es començaven a organitzar les colles que més tard havien de representar a cada població.

Una altra figura representativa de les colles, era el Capità de cavall, que a algunes poblacions, com a Santa Eulàlia de Ronçana, es deia: Soldat de cavall. El personatge, es passava orgullós, amb el seu cos engallat, damunt un portentós cavall blanc. Quan una colla havia d'entrar a la plaça, el Capità demanava permís al diabló de la colla visitant, demanant-li els documents acreditatius. Un cop aquests eren

revisats i donats per bons, el Capità i els seus diablots entraven a la plaça per a fer lloc a la seva colla.

Dels components de la colla, destacaven, i avui destaquen encara, els Nuvis, les parelles de davant i de darrera de la colla, respectivament, i que són els balladors més bons.

La part musical del Ball de Gitanes ha sofert una notable transformació, passant del so de flabiol, sac de gemecs i tamborí, a l'orquestra i a la cobla. Això va començar a produir-se a mitjant del segle passat. Amb la cobla i les orquestres, es van introduir les més inimaginables novetats a la música, des de la flamenca al xotis i la polca. Els avis ens diuen —any 1946—, i això és qüestió provada en escrits de l'època, que algunes vegades era freqüent escoltar la marxa reial, si els components de la colla eren partidaris del rei, i la Marsellesa, pels anomenats, aleshores, avançats i que renequen més que els altres.

Un dels fets més importants el constituïa, sens dubte, l'abillament, aquest era enriquit per la més completa gamma de peces del seu valor, però, era ofensiu dubtar. També ací s'ha produït una gran transformació, si bé, encara avui és motiu de preocupació per a les noies que hi prenen part.

Ací queda, doncs, una petita exposició del nostre folklore, Gitano-Català?, del que J. Maspons i Camarasa en una de les seves cròniques ens diu:

«Cada colla és una tribu ab son poder sobià, «Els vells», am les delegacions d'aquest poder: «Els diablots», «El capità de cavall», ab els diferents elements de la tribu, volants, nuvis, balladors i vestidores; tribu nòmada que va d'un poble a l'altre i hi va ab ruc per acabar de tenir més aire gitanesc.»

La respectable senectut del temps apunta que, a pesar del seu majestuós seny, el català s'en desprenia una mica en aquests dies per a entregar-se de ple al folklore de la festa, éssent aquesta època de l'any la de més feina per a les modistes, fins i tot, en algunes ocasions, més que la festa major.

Les ballades es portaven a terme a la Plaça Major del poble, interpretant-se com a símptoma o principi de decadència celebrar-les en un lloc tancat. En moltes ocasions es ballava fora de la plaça. Això succeïa el dimarts de Carnestoltes, en que les colles ballaven pels carrers del poble i en les eres de les masies, en aquest cas el vell i la vella de la colla, un simbolisme més de la dansa —avui desapareguts, com tants d'altres personatges simbòlics, com els diablots, el Capità de cavall, etc.—, proveïts d'un cistell cadascú, recollien: ous, botifarra, cansalada, nous, figues seques, panses, pa i vi. Tot això era venut i amb el que es recollia es celebrava al dia següent un gran dinar de germanor a l'hostal. En aquest dinar, era condició indispensable la presència de la col en el menú. Cols que el dia abans havien estat recollides pels dia-

blots i el vell i la vella, proveïts d'un cove de palla que duïen agafat per un samalé entre nansa i nansa.

Era costum que les ballades es celebressin a la tarda, no obstant, però, aquesta dansa ha conegut també les seves èpoques d'esplendor i en elles els gitanos dedicaven tot un dia entregats a la diversió. Quan això succeïa, l'entrada a la plaça, en la que en moltes ocasions es reunien més de vint colles, exigia una especial sollemnitat. Quan una colla forastera arribava al poble, anava a veure al nuvi major, i aquest, amb un diabló de la colla arribada, anava a la plaça. El diabló, amb unes forques, marcava un cercle a terra en el lloc on se l'indicava, sempre darrera del que havia arribat primer. Això, era un senyal de posició, que ja ningú podria prendre als representats.

Abans ja hem parlat del vell i la vella. Sobre aquests personatges cal puntualitzar què entre els acompanyants de cada colla, eren els que ostentaven una major categoria. La seva missió era la d'infondre respecte, no en va eren, sovint, uns reis sense govern. Es limitaven a contemplar passivament i amb tota serietat com es divertien els seus súbdits. Algunes vegades, però, succeïa que els monarques en lloc d'infondre respecte i amparats en premeditades situacions, feien bromes entre el públic que les acceptava de bon grat, rient amb satisfacció els seus acudits. Però, això, succeïa en comptades ocasions, ja que la tradició els exigia l'autèntica representativitat de la serietat, doncs no hem d'oblidar que exercien l'autoritat suprema de la colla.

Anys més tard desaparegueren els vells, i el seu lloc va ésser ocupat pels diablots. Aquest reinat, es manifestava sense serietat, ja que els diablots duïen unes xurriaques que eren el mòbil de la broma, sèria uns cops, ingenua d'altres, però, sempre amb el matís de la diversió. Diversió que es barrejava amb l'enfervorida concurrència a la que s'obligava a romandre en silenci en el moment oportú, i a picar de mans i a tirar confits i caramels quan l'ocasió ho mereixia.

Ball de gitanes de Montmeló 1912-13 aprox.(2)

.....

Montmeló una comunitat

panoràmica Montmeló 1.980(3).....

amb tradició

.....Parroquia de Montmeló, 1927 aproxim(4).....

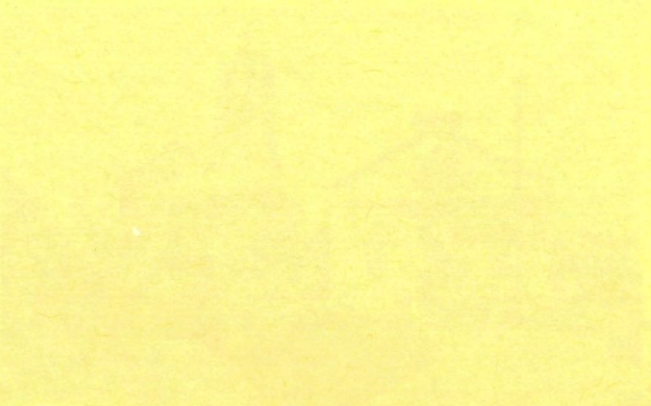

festiva

Handwritten text in the upper left section, possibly a date or location.

Handwritten text in the middle right section, possibly a name or title.

Handwritten text in the lower left section, possibly a signature or date.

Després d'haver parlat molt breument del sentit de festa en general i d'alguns costums, tradicions i creences convertits en celebració dins el Vallès, creiem que seria interessant apropar-nos a la nostra comunitat de Montmeló, per poder comprovar com aquesta, també ha col·laborat a escriure aquest itinerari festiu.

Certament. Diríem que l'objectiu primari que ens ha mogut a escollir aquest recorregut, respon, tal com hem enunciat al començament, al projecte d'arribar a construir els nostres gegants aquí, a Montmeló.

És a través de la recuperació de les nostres festes populars com voldríem que aquests trobessin el seu sentit i significat reals. Tot el garbellar de creences, costums i tradicions amb què comptem són suficientment riques com per a ajudar a tenir uns personatges que serveixin d'aglutinadors de tot aquest enfilall folklòric.

Primerament, parlarem una mica de les coordenades socio-econòmiques de Montmeló a principi de segle. Seguidament, intentarem emmarcar, a nivell local, com es vivia l'animació socio-cultural fins a resseguir la seva evolució en els darrers temps. Finalment passarem a exposar de quina manera se celebrava el calendari de festes durant l'any.

ALGUNS TRETS SÒCIO-ECONÒMICS DE MONTMELÓ

Montmeló és una població situada a 20 Kms. de Barcelona, en el punt on s'uneixen els rius Mogent i Congost, per donar origen al Besós, amb una densitat de 4'11 Km.²

Pertany al partit judicial de Granollers i a l'àrea metropolitana de Barcelona. La població està ubicada dins la zona del Vallès Oriental Sud.

La primera notícia històrica que es té de Montmeló apareix en el document de consagració de l'església del monestir de Sant Pere de les Puelles de Barcelona, l'any 945, segons el qual el bisbe de la diòcesi donà a dit monestir, i amb aquell motiu, l'església de Santa Maria, situada a Montmeló, per tal que hi tingués rectors propis.

Entre els anys 1905-1910 Montmeló comptava amb una població aproximada de dos-cents habitants. Era aleshores una petita comunitat rural formada per famílies pageses que es dedicaven al conreu de la terra i a la ramaderia. Cal destacar com a productes típics el blat, el blat de moro, canyam, oliver, vinya, naps, patates, mongetes...

Quant a la ramaderia, hi havia cases que tenien dins els seus corrals fins a quaranta vaques. La gran majoria de famílies les llogaven a un senyor anomenat «El Garbeller». Aquest cobrava un tant per cent per la llet venuda fins arribar a amortitzar-les, moment en què aquestes passaven a ser propietat del pagès. S'explica l'anècdota que el senyor esmentat no va tornar mai més per Montmeló i els arrendataris es varen quedar la vaca per a ells.

Podríem dir que la producció de llet era tant important, que tots els matins es carregaven al tren que passava a les sis del matí, pots de llet de vint litres. Per tant, els pagesos es llevaven molt de matinada per munyir les vaques i poder tenir enllestida la llet. S'arribà a anomenar-lo «el poble de la llet».

La mateixa cosa podríem afirmar del conreu de les terres, ja que pertanyien a quatre grans propietats que les arrendaven a les famílies del poble. Alguna masia restava a part.

Tots els pagesos anaven al mercat de Granollers dijous al matí a vendre els seus productes, mentre les dones es dedicaven a rentar roba al safareig.

A part de totes aquestes feines del camp, les noies solteres anaven a teixir a Mollet i els nois a treballar a la pelleteria del mateix poble. L'any 1910 s'installa la fàbrica Cucurny al poble, la qual cosa col·laborà a solucionar en part la indigència de la gent. Posteriorment, arribaren a funcionar dues fàbriques de teixits i una de productes químics.

La gran majoria de la gent, doncs, vivia capbussada dins d'un ambient de pobresa i austeritat, sotmesa a una moral plena de tabús i supersticions de l'època.

Políticament el poble estava dividit en dos blocs ben diferenciats que aglutinaven tota la població. Els que pertanyien al partit radical d'en Romanones i els que pertanyien a la lliga regionalista d'en Cambó, ubicats respectivament al café de dalt (avui bar Pic-nic) i al café de baix (avui bar Gil).

Aquesta segmentació de la comunitat de Montmeló en dos grups generà dues ideologies diferents, que és traduiren d'una forma ben concreta i diversa en cada un d'ells, malgrat que existissin activitats i actes comuns.

Aquest ritme de vida tan precari de la gent prosseguí fins arribats els anys 60, i amb ells el fenomen de la industrialització i de la inmi-gració. A partir d'aquí, si bé això col·laborà a pujar més el nivell econòmic i social de la població, també alhora causà una profunda mutació disgregadora quant als trets unificadors i identificadors de Montmeló: deteriorament de l'ecologia, comunicació, desnaturalització de la vida, manca d'equipaments...

Com a mostra ben palesa de tot això que estem dient figura l'excessiu creixement, en poc temps, del nombre de la població Montmeló: dels 1.260 habitants de l'any 60 passem als 4.382 de l'any 70, essent el cens al 31 de desembre de 1979 de 7.058 habitants.

L'ANIMACIO SOCIO-CULTURAL DINS DEL POBLE

l'hora de parlar sobre la manera en que la gent celebrava les festes i es divertia, cal que ens ho mirem des d'aquesta perspectiva socio-econòmica expressada anteriorment.

Primordialment, la trajectòria d'aquest procés d'animació socio-cultural, en una primera època que va de principis de segle fins a la guerra civil de l'any 36, quedà condicionada essencialment pels grups polítics existents (radicals i regionalistes). A partir de l'any 39, que marcava un segon període fins l'època actual, diríem que les activitats socio-culturals

prengueren el caire concret ideològic que els diferents grups que anaren sorgint hi donaren.

Remuntant-nos a la primera època, direm que aquests dos partits muntaven de forma independent totes les seves activitats: ball durant els caps de setmana i altres festes senyalades, obres de teatre, caramelles, cors, dos envelats per la festa major... etc., la qual cosa generà una forta competència entre ells. Com anècdota curiosa d'això que diem, cal destacar que si una noia anava al cafè que no li corresponia, un cop tornava al propi, cap noi no volia ballar amb ella.

Tot i així, també cal dir que aquests dos cafès, en centralitzar la vida artística i cultural del poble, aconseguiren donar a la població una certa empena dinamitzadora, malgrat que molts cops, solament significués que la gent hi anés a fer la seva partida amb els seus amics de colla.

L'animació cultural que es practicava en cada un dels dos recintes col·laborava a resucitar positivament la vida de grup. Existia participació de diferents àmbits: des del quadre escènic, que es llogava els seus decorats i vestuaris per representar obres, drames i sarsueles principalment, fins a l'elaboració dels jocs florals, aplecs sardanistes, ball de gitanes, ball de tarda i de nit, assaig de cors i caramelles per sortir a cantar per la pasqua...

Aproximadament l'any 1910 es formà dins del poble el primer grup de teatre anomenat «el carro del vi», títol irònic que responia al nom de la mateixa obra que representaren.

L'any 1920 es formà el primer equip de futbol a Montmeló.

Entre els anys 1921-23 es formà l'anomenat «Montmeló Law Tennis Club», on participava part de la colònia d'estiuejants que venien al poble.

L'any 1923 s'edifica el Casino, que inicialment partí de la necessitat dels estiuejants que venien a Montmeló per solucionar el seu lleure. Posteriorment, passà a ser l'espai d'activitats de l'Entitat Amics de Montmeló. S'hi realitzà teatre, cinema...

L'any 1928 es construeix el Cinema Royal, únic recinte, juntament amb el parroquial edificat posteriorment, que complí una veritable funció d'animació i espectacle per tot el poble.

El segon període, després de la guerra, aquest bipartidisme desaparegué. La misèria de la gent s'accentuà. A poc a poc, el Front Nacional de Juventuts ubicat a Montmeló fou l'única plataforma en aquells moments amb què es comptà a l'hora de poder realitzar activitats artístiques i culturals. Per la Festa Major del poble, alguns estiuejants i gent de la vila aprofità aquesta possibilitat, per realitzar exposicions de pintura i de fotografies, conferències..., jocs florals..., etc.

Fins el 28 de febrer de l'any 1954 no es creà una alternativa al Front de Joventuts: fou l'entitat de caire recreativo-cultural anomenada «amics de Montmeló». D'alguna manera, volia donar acollida a un màxim de gent de la vila per tal que aquests poguessin desenvolupar les seves aficions, a més de voler ser un centre de reivindicació de la llengua i la cultura catalana. Aquesta dinàmica s'assolí més com a objectiu en la seva última època.

El local on realitzaven les seves activitats era el Casino. Arribaren a tenir uns dos cens socis i s'encarregaren d'organitzar la Festa Major de Montmeló, excursions, jocs florals, homenatge a la vellesa, exposició de pessebres i teatres, amb la representació de les obres «La Passió» i «Els Pastorets» per primera vegada...

El 26 de desembre de l'any 1964 es cremà el Casino i amb ell desaparegué aquesta entitat.

D'immediat, quasi en el mateix any 1964, la Parròquia començà assumir tota una sèrie d'activitats culturals que de forma progressiva anaren prenent cos fins a construir-se el centre Parroquial en 1965, i amb ell el cinema i l'escola parroquial. D'aquí nasqué el cine-forum, que ha tingut llarga tradició, grup de teatre, caramelles, xerrades per joves i adolescents, club d'esplai, conferències, etc...

Posteriorment, sorgí l'associació de caps de família, amics de les Nacions Unides, un quadre escènic, que prosseguí amb la representació de «La Passió» i «Els Pastorets»... equips de futbol, l'associació de veïns «tothom», l'entitat sardanista i cultural, etc., y tot el reguitzell de partits polítics que avui coneixem i són a la llum...

I per finalitzar, diríem que la història del nostre poble de Montmeló no s'ha acabat. Tots els que d'alguna manera ens esforcem dia a dia per millorar-la des dels seus diferents àmbits, estem col·laborant a tirar-la endavant.

EL CALENDARI DE FESTES DURANT L'ANY

Sant Antoni Abat: 17 de gener

Es feia una bona processó amb cavalls i carros guarnits amb espàrrecs i flors de papers juntament amb l'orquestra que es contractava per tocar. S'elaboraven els típics panets de Sant Antoni que es repartien al bestiar.

Es feia ball al migdia, a la tarda i al vespre.

Carnestoltes: finals de febrer

Es feia ball de disfresses amb premis als millors participants.

Fins a Pasqua, i després de passar de forma molt austera la quaresma, no es tornava a celebrar cap més festa.

Pasqua: mes d'abril

Per la vigília, els cors sortien a cantar les caramelles i un grup de nois entonaven pels carrers el «serra la vella».

Hi havia ball de tarda i de nit.

Sant Isidre Llaurador: 15 de maig

Era la festa de germanor dels pagesos. Es feia una gran processó per tot el poble.

Ball de tarda i de nit.

Corpus: mes de juny

Es feia una gran processó per tot el poble; s'adornaven els carrers i es feien catifes i altars molt vistosos.

Sant Joan: 24 de juny

A la nit, la gent tenia el costum d'anar-se'n a sopar a la Font de Santa Caterina. Tothom encenia el seu petit foc, tot prosseguint amb balls i xirinola.

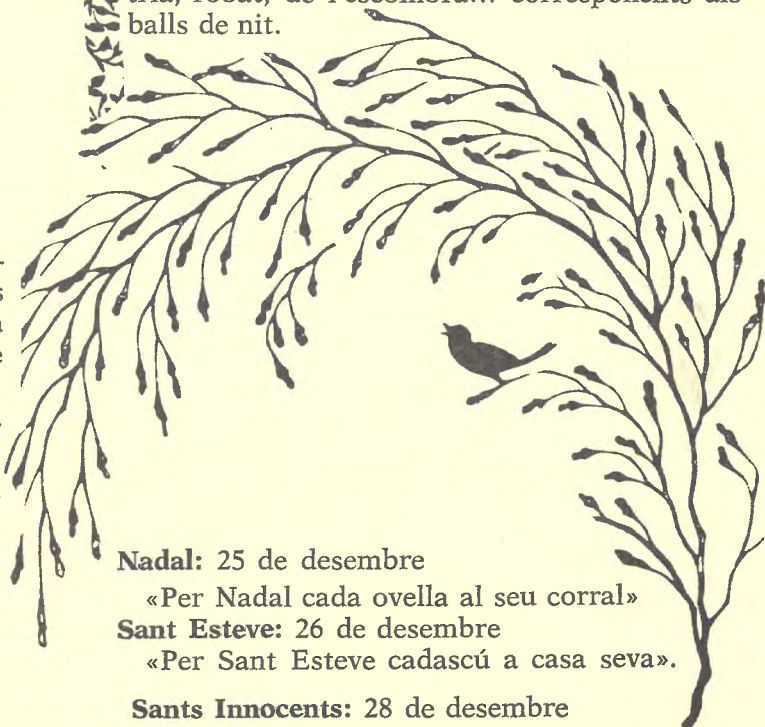
A partir de les dotze de la nit les noies anaven a arrancar flors de tots els jardins. Després, les embolicaven i les tiraven dins del riu amb el nom d'un noi. Tothom creia que la propietaria de la primera flor que es desembolicava s'hauria de casar amb el noi el nom del qual figurava en el paper.

Festa Major: 15 d'agost

Durava tres dies. Abans de la guerra es feien dos envelats, corresponents als dos partits esmentats. Després, quedà en un.

Ball amb orquestra de tarda i de nit. Funció teatral.

Cal destacar el ball de migdia anomenat «La Dansa», on totes les noies estrenaven el seu vestit, acompanyades pels respectius balladors. Sobresurten el ball de Rams, del fanalet, de tria, robat, de l'escombra... corresponents als balls de nit.

Nadal: 25 de desembre

«Per Nadal cada ovella al seu corral»

Sant Esteve: 26 de desembre

«Per Sant Esteve cadascú a casa seva».

Sants Innocents: 28 de desembre

Ball de tarda que empalmava amb el de nit. En aquesta ocasió eren les noies qui llogaven l'orquestra i anaven a buscar els nois per ballar, i els regalaven un cigar havà.

Es posaven llufes i es feien enganyifes.

En aquests vint últims anys, el fenomen de la industrialització s'ha anat menjant tot aquest enfilall de celebracions festives anuals.

En aquest apartat voldríem exposar les diferents hipòtesis que corren entorn de l'origen del nom de Montmeló. No hi ha dubte que aquestes versions han desenvolupat tota una narrativa genuïna i pròpia que seria interessant aprofitar a l'hora de cercar fonts d'inspiració per crear una certa literatura.

I no cal dir, és clar, que aquestes fonts etimològiques les podem incorporar com un tipus de rondallística on puguin participar ben directament els nostres gegants.

Existeix una tradició on es diu que un destacament o exèrcit romà fou enderrocant junt a la muntanyeta, i el cap d'aquest, qualificà el lloc de Mons-Malus, d'on sortí el nom actual.

N'existeix una altra que parla d'un home dolent que vivia en una muntanya pròxima, així com la que afirma que abans el poble havia estat dalt dels pins, però en venir una epidèmia, es va haver de traslladar a la part de baix. Aquestes dues tradicions fan suposar que quedà el nom de Mons-Malus.

Víctor Balaguer suposa que potser el nom sigui degut a la forma mamella de la muntanyeta, d'on Mont-Mamalló originaria Montmeló.

A. A. i P. autor de l'opuscle publicat en 1892 sobre la parràquia de Montmeló, diu que el nom del poble es degut a la gran quantitat de mel que es recollia en aquesta comarca en altres èpoques.

Aquest nom es llatinitzà de diverses maneres, i existeixen documents on se'l cita com Montmelono i Montemalono, la qual cosa ens acostava a una lògica interpretació etimològica: montismolinis, que es pot descompondre en montis (muntanya) i molonis (de moldre). Montmeló, doncs, significaria muntanya de molí, muntanya molinera, muntanya de moldre. Així, cal afirmar que en els orígens de la població hi havia un o més molins o bé es treballaven moles per la tritració del gra. El pas de la forma Montmoló a Montmeló s'origina a raó d'una propietat lingüística que presenta a vegades el català antic de transformar la o en e.

Font i Sagué, en el seu llibre «Lo Vallès», exposa una teoria en la qual l'origen de Montmeló es relaciona amb temps antics.

Les tribus d'aquella època, per delimitar les seves fronteres, utilitzaven coses que no poguessin canviar-se de lloc, com muntanyetes i rius, i altres vegades, objectes de molt difícil trasllat, com grans pedres i arbres. I per tal que fossin més respectats, a aquests objectes s'els donà un caràcter sagrat, que el cristianisme recollí i conservà en les creus del terme. I entre els pobles del Vallès, als quals aquest autor assigna caràcter sagrat, cita Montmeló.

Això coincideix perfectament amb les tres creus enclavades a la Muntanyeta. De totes formes, l'origen de les «Tres Creus» pot ser degut a la gran semblança que té amb la Muntanya del Calvari, i que els habitants o religio-

sos de Montmeló haguessin ressaltat amb la implantació d'aquestes creus.

Del 28 d'octubre al 8 de novembre de l'any 1953, tingué lloc a Montmeló la «Santa Missió». Com a cloenda, el diumenge, dia 8, tingué lloc la col·locació i benedicció de «Les Tres Creus».

Ja sigui per causes naturals (climatològiques...) ja sigui per afany destructiu, es varen fer malbé.

El diumenge, 30 de juliol de l'any 1967 es varen col·locar i beneir les actuals.

Des de 1700 «Les Tres Creus», apareixen a l'escut municipal de MONTMELO.

Tampoc, doncs, podem assegurar quin és l'origen del poble. Ens consta que s'han fet certs descobriments que es refereixen a l'època romana.

Font de Santa Catarina, 1927aproximada.
orig. L. Roisin (6)

L'HOSTAL DE LA GRUA

Una immensa munió de gent, pobles enters, seguien Sant Vicenç Ferrer, que entre ells semblava la paraula divina.

Era un dia xafogós d'estiu; l'eloqüent predicador sortí de Barcelona prenent la via cap el Vallès. Gran multitud sortí darrera d'ell gent que anava augmentant per tots els pobles per on passava.

Arribà la tarda, i ni el seu seguici havien menjat ni begut res. El sant es compadí de la set abrusadora de tota aquella gent que el seguia...

Trobant-se llavors precisament davant de l'Hostal de la Grua, el predicador, cridà l'hostaler i li demanà si tenia quelcom per a donar-los.

—«Es impossible de tenir-ne per a tanta gent», respongué l'hostaler. «Tan sols sia per beure, perquè la set és el que ens fa més patir», replicà el sant.

—«Per tanta gent, res no tinc, puix fins aquest pou, mostrant-ne un que al davant la casa hi havia, és quasi sec, per l'eixut que fa temps regna».

Sant Vicenç li demanà llavors càntirs o galledes, s'acostà a la boca del pou i el beneí. Aleshores hi endinsaren els càntirs i sortiren plens d'un vi riquíssim.

L'hostaler no pensà res més que treure'n profit. I quan el sant va acomiadar-se li demanà els diners de tot el vi que d'aquell pou havien begut.

El predicador no digué res, procurà recollir els diners que aquell li demanà, i havent-los pagat, sortí amb tota la comitiva.

Més quan anà per aprofitar-se del miracle, es quedà parat, ja que res no hi havia dins el pou, ni aigua ni vi, era sec com una soca i mai més no hi tornà a néixer ni una gota d'aigua.

Al costat d'aquesta capelleta hi havia el pou, la capelleta estava en posició de cara al camí de Mollet i d'esquena al nostre poble. El mes de maig de l'any 1959, per motius d'obres d'una de les cases veinals de Montmeló, es va canviar l'emplaçament de la capelleta quedant en la posició que actualment té, i, l'antic pou va quedar derruït.

Dins el pou s'hi trobà un Sant Crist que va tirar Sant Vicenç, la qual cosa motivà que posteriorment s'hi construís una capella que avui encara hi resta, però reformada, així com que a aquell carrer li posés el nom de Sant Crist de la Grua.

.....

CITEM UN PERSONATGE: L'ADELAIDA

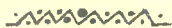
Hem parlat de l'animació sòcio-cultural i de les celebracions festives dins del poble, així com del calendari festiu.

A tall de mostra de tot això, hem cregut interessant destacar un personatge molt popular dins de Montmeló, del que, per l'estimació i acceptació que gaudia per part de tothom, és quasi imprescindible fer menció. Es l'Adelaida. Provenia de l'Escala

Tant podia fer de llevadora com anar a vestir i vetllar un mort, així com avisar per totes les cases del poble del succés. Feia de massatgista i de curandera... També tenia parada davant el cinema Royal on venia regalèssia, anissos, pinyons, cacauets, castanyes i moniatos, etc., a l'hivern...

I a l'hora de la festa era la primera d'animar i fer barrila.

Vet ací, doncs, com aquest personatge va assumir tota una sèrie de funcions en la vida del poble que avui podrien interpretar-se com un model atractiu de col·laboració quant a activitats de dinamització sòcio-cultural de la nostra comunitat.

Respecte a l'existència concreta de gegants genuïns dins del nostre poble, sembla ser que aproximadament durant els anys 1954-60, coincidint amb la primera època de funcionament de l'entitat «Amics de Montmeló» es varen llogar una parella que provenien del C/ Nou, sense conèixer cap més notícia en aquest sentit.

L'adeïda
*
festa
dels
avis
1950
aprox.
(7)

A TALL DE CLOENDA

Una primera conclusió: cal evitar aquest gran perill de sempre de convertir la festa en un element disgregador i divisor per culpa de postures partidistes i tancades.

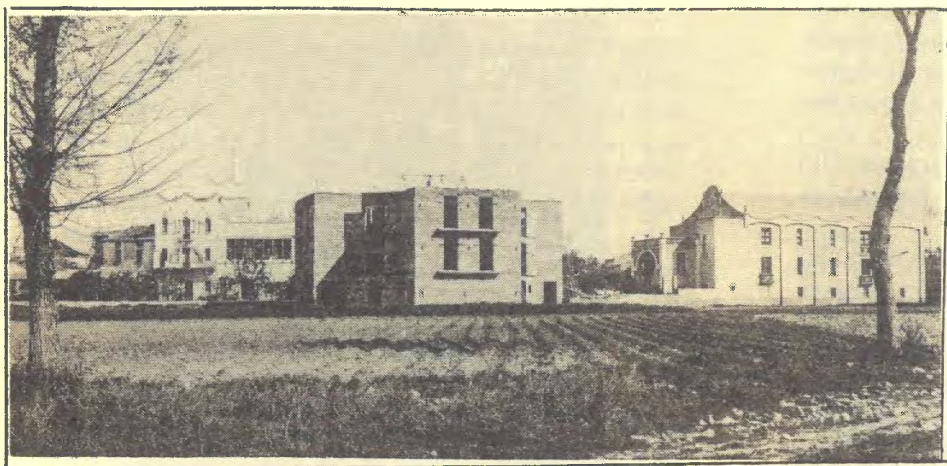
Tal com hem vist, si la festa en el nostre poble, ha complert en alguns moments aquesta funció, avui ha de servir molt més per llimar enfrontaments i discrepàncies, que no vol dir pas eliminar les peculiaritats pròpies de cada grup, sinó utilitzar la festa com un vehicle de comunicació i participació que ens animi com a comunitat a aconseguir objectius comuns de convivència.

La segona conclusió estaria centrada en dos mots significatius: recuperació i creació. Ens caldria saber fer una bona síntesi d'aquestes dues paraules.

Recuperació de tot el ventall animador que ha donat vida al nostre poble (ball de tarda i de nit, cors, colles, jocs florals, teatre...) i dels espais que encara podem aprofitar en aquest sentit (Muntanyeta de les tres creus, Font de Santa Caterina, Mas Moreneta i voltants), concretament, aquest últim espai és una de les zones més importants amb la què comptem, on hauríem de posar tots els mitjans i esforços per recuperar-la, conservar-la i donar-li una utilitat.

Intimament lligat a tot això diríem que hi ha la creació d'una dinàmica cultural dins de tots els seus diferents àmbits, que ha d'anar lligada amb l'exigència i reivindicació pertinents als organismes corresponents (Ajuntament, Diputació, Generalitat...) per la construcció dels equipaments necessaris i els recursos (centre cívic, casal cultural, locals d'esplai, tallers...), que possibilitin desenvolupar totes les iniciatives (festivals, teatre, exposicions, cine colònies, esplai...) als diferents grups i entitats existents en el nostre municipi.

Com era Montmeló

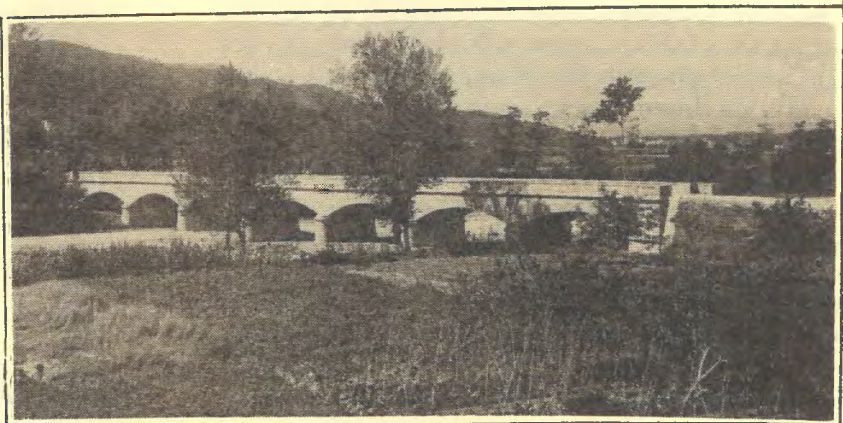
antic casino de Montmeló

Carrer de Vich

Escoles i Casa de la Vila

Antic pont del riu Besòs

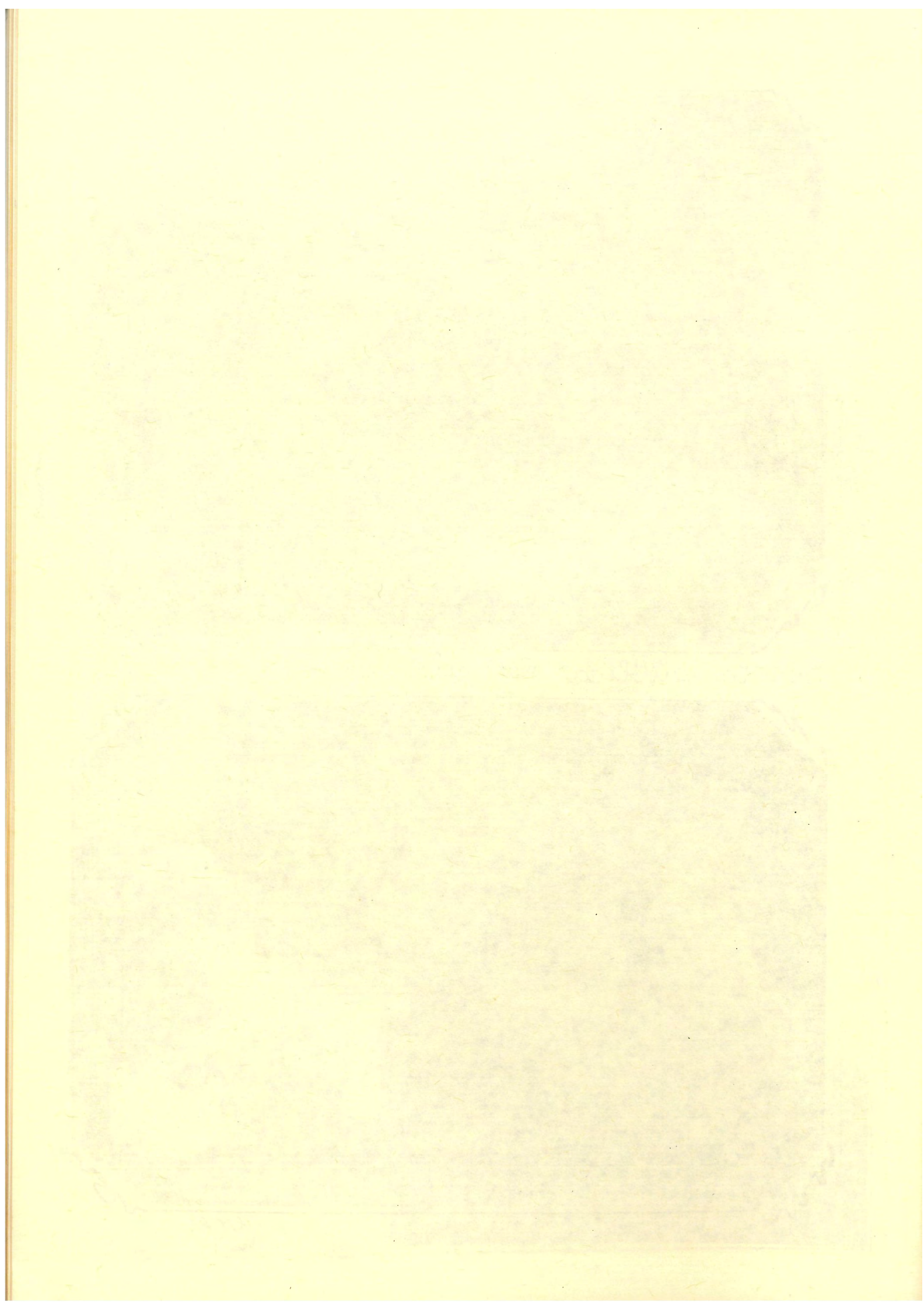
21

Escola pública Montmeló 1906 nens

Escola pública de nenes dirigida por D.
Dolora Escudé - Montmeló 1906

nenes

Petita historia

*del
cartón
animat*

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

by
Lomino

ELS ENTREMESOS

moltes dades de les funcions religioses que avui presenten voltades de gran solemnitat i cerimònia, en altres temps havien estat veritables representacions d'un rudimentari semi-teatre que avui trobaríem incomprendible, però que aleshores, tingué el valor de servir de pont entre el Cristianisme i els darrers vestigis pagans que la gent ignorant encara portava dins seu.

Hi havia dues menes de representacions del gènere indicat: unes que es celebraven al temple i unes altres que sortien a fora amb motiu de la festa del Corpus.

Els personatges que hi figuraven eren representats per persones degudament abillades; d'altres, formats senzillament per figures representatives de persones o animals, sempre de grans proporcions i amb aire mig fabulós.

Aquesta mena de representacions eren conegudes amb el nom d'entremesos. Aquest mot es troba citat per primera vegada l'any 1381 —en motiu de la coronació de la Reina Sibilla pel Rei Peix.

El mot fou adoptat per la llengua castellana, i per una natural llei d'extensió, aviat passà a significar tota representació teatral de durada curta.

Durant l'Edat Mitjana, la importància que els entremesos assoliren fou tan gran, que es pot dir que absorbiren una bona part de l'atenció de la vida municipal i gremial, i que eren l'única distracció del poble. Una important part dels cabals de la ciutat i dels gremis era investida en els entremesos.

La processó del Corpus Cristi en els seus orígens, tingué un sentit completament diferent del que li fou donat més tard. Tenia un caràcter, podríem dir-ne, educatiu. Constituïa una representació ambulant destinada a fer conèixer al poble els personatges bíblics. En el transcurs del temps les representacions anaven degenerant; foren suprimits els personatges sagrats i restaren les figures personals i animals de mida agegantada.

A poc a poc, els gremis varen apropiar-se els entremesos, els quals acabaren per ser com llurs propietaris, guardats en una casa de la ciutat anomenada «Casa dels Entremesos».

El decret de Nova Planta, dictat per Felip V, l'any 1716, canvia l'ordre de les coses. En ell es manava que qui assolís la plena organització de la processó del Corpus fos l'Ajuntament. El poble, mig seiosament, mig irònicament, des d'aleshores qualificà els entremesos de bèsties de l'Ajuntament o bèsties del comú.

L'any 1780 fou publicada una reial cèdula en la qual es privava la concurrència dels entremesos a la processó perquè es consideraven irreverents i feien riure els estrangers.

El poble deixà de concórrer a la processó, i l'Ajuntament veient en aquesta actitud una protesta decidí que sortissin els entremesos, però ben separats de la processó. Posteriorment restaren al davant d'aquesta.

Durant molts anys, a Barcelona s'apregueren l'entremès dels gegants una colla de vailets dirigits per un tal Feló, el qual cobrava vint-i-cinc duros per l'empresa... Estava obligat a fer la passada dels gegants la vigília del Corpus; sortia al punt de les dotze de la ciutat i feia la ballada a la Plaça de Sant Jaume.

En temps millors, els portadors d'entremesos vestien d'acord amb la figura que portaven. Els portadors dels gegants són anomenats geganters. L'encarregat de recaptar els diners és anomenat «barretinaire».

Hi ha una observació molt curiosa a fer, i és que molts dels geganters i persones llogades per tragar entremesos o fer algun ball o representació popular de caràcter públic, a més d'una quantitat de diners rebien un calçat.

La Casa dels entremesos:

La ciutat de Barcelona comptava amb una casa especialment dedicada a dipòsit o magatzem, on era guardat el nombrós embalús d'estris, símbols i atributs que intervenien en la formació dels entremesos. La primera vegada que surt citada la dita casa és en una deliberació del Consell tinguda el 19 de març de 1439.

La importància de la ciutat anava augmentant i amb ella els entremesos i bagatge de coses a guardar a la famosa casa-magatzem, que ben sovint s'hauria hagut d'engrandir i millorar, sinó s'hagués donat la circumstància de trobar-se el palau de una comtesa molt a prop de la casa dels entremesos. El palau, acabà per contenir més trastos que la mateixa casa dels entremesos.

Tirada a terra la casa dels gegants, aquest foren quarts durant molts anys al sostremort de la ciutat. Després passaren a ocupar la caserna de la guàrdia municipal muntada. Posteriorment els guardaren al cos central de l'antic Palau de la Indústria, i quan aquest fou tirat a terra, en les cinc caixes on van ser custodiats, foren portats al quartet de bombers de la Sagrera.

El pintor dels entremesos

El gran nombre d'entremesos que posseïa la ciutat de Barcelona, exigia que hi hagués una persona que curés de llur conservació. Els nostres consellers, creient-ho així, varen crear el càrrec de pintor dels entremesos. Es pot dir que s'estengué per sempre que amb el càrrec de pintor dels entremesos anava comprès el de la recollida de les bèsties mortes.

El pintor tenia casa franca al casal on eran guardats els entremesos; per aquest motiu, al càrrec de pintor fou afegit el de guarda de la casa dels entremesos.

La música

Fins a primeries del segle XVII, no trobem dades sobre la dansa gegantina. El pare Rebullosa, en la seva relació de festes celebrades a Barcelona, ens diu que el gegant i la geganta ballaven els cascavells.

El flabiol i el tamborí eren instruments gairebé usats exclusivament per a aquest mena de música.

Literatura

Els gegants, han donat lloc a la formació d'alguns graciosos proverbis i interessants tradicions. Del llibre «Tradicions de la Seu de Barcelona», copiem els proverbis següents:

«Desitjar la pau dels gegants»: Es desitja als casats de nou, puix es tema que els gegants, són el matrimoni més ben avingut i que viu més en pau de Barcelona. Estrenen sempre vestits tots dos alhora, i surten a passejar també sempre junts; balla l'un quan l'altre balla...

«Anar al darrera amb un flabiol sonant»: Per significar que en una cosa no hi ha res a fer o que no hi ha apel·lació ni remei, així com que tot el que es faci per convèncer o reduir algú serà inútil i anodí, al·ludeix el flabiolaire que va darrera dels gegants fent-los música sense que ells reaccionin.

De les moles parelles de gegants que es troben a Catalunya, sols n'hi ha dues que tenen fills: són els de Valls, que tenen un gegantó molt eixerit anomenat «Robafaves», i els de Mataró que tenen una gegantona anomenada Toneta.

ELS GEGANTS COM A SIGNES MITOLÒGICS

No hi ha dubte que a l'hora de parlar dels orígens que han provocat l'aparició dels gegants, ens hem de remuntar quasi als principis de la humanitat...

Ja la Bíblia ens parla del poble dels Filisteus, els quals tenien fama de tenir una gran alçada i corpulència.

Goliath en fou un representant.

Altrament, la mitologia antiga, és a dir, les imatges que des de temps primitius els pobles han fet servir per explicar tota una colla de fenòmens reals i incomprensibles, són plenes de gestes realitzades per humans o semidéus gegantins.

En aquest sentit, cal destacar molts poetes de l'antigor, grecs i llatins, que han ponderat i cantat les forces dels titans, fills de la Terra, nascuts de la sang d'Urà; dels Cíclops, personatges de la novella d'Ulisses d'Homer, constructors de muralles; d'Hèrcul i consemblants herois...

Per tot això, sembla que els gegants originàriament expressen i encarnen les forces i poders sobrenaturals que escapen els límits dels homes.

Posteriorment, aquestes forces adquirien forma humana a través de les representacions materials que els homes feren.

En aquest treball, un cop feta aquesta breu introducció, passarem a parlar directament de l'aparició dels primers indicis de gegants a Catalunya, emmarcats dins dels entremesos, a partir de l'aportació que fa Joan Amades bon estudiós de tot el nostre folklore.

ELS GEGANTS A CATALUNYA

Origen

El fet inicial dels gegants aquí a Catalunya, segons Joan Amades, així com el de moltes altres coses que viuen fortament arrelades en els nostres costums i que parlen profundament al nostre esperit, s'ha perdut en la llunyania dels temps...

La festa del Corpus Cristi amb octava i processó fou establerta per una butlla lliurada pel Papa Joan, atorgada l'any 1319. Barcelona fou la segona ciutat del món cristià que s'associà a la disposició papal, celebrant la festa del Corpus l'any 1320.

És de bon sentit suposar que la figura de S. Cristòfol devia ésser notablement agegantada, com ho eren les que es trobaven al cancell de moltes esglésies, segons visió iconogràfica de l'època i per respondre a una creença arrelada.

Malgrat les diverses versions que atorguen un cert simbolisme a la presència dels gegants a la processó, sembla que no hi ha tal significat determinat. L'esperit simplista del poble, que sent una forta atracció per tot el pintoresc, crea un corrent de simpatia a l'entorn de totes aquelles figures que ens ocupen. Posteriorment, no hi hagué perquè negar al poble la joia de veure'ls, si malgrat haver desaparegut la comparsa, la gent continuà gaudint de la seva presència i perdent la noció del motiu que l'havia portat al seguici de tals animalons.

Area geogràfica

Si creiem acceptable la teoria que els gegants europeus són d'influència catalana, ja que no trobem la presència d'aquest costum en cap altre país de cultura llatina, sinó a casa nostra, ens trobem davant el cas que Barcelona fou una de les primeres ciutats del món catòlic que va celebrar la processó, i una cinquantena d'anys després de la seva instauració, formaren part del seguici dues figures en forma de gegants. Aquests fets ens donen lloc a qüestionar si va ésser Barcelona la primera ciutat del món on formant part de la processó, han esdevingut gegants actuals. Tot el que es pugui dir en aquest sentit, ara com ara no són sinó figuracions i conjectures...

Procés històric

Sembla que els gegants no comencen a prendre carta de naturalesa com a veritables entremesos fins a principis del segle XVII, en què començà llur esplendor i se'n comencen a trobar abundoses dades.

En 1493 la ciutat de Vic també tenia un gegant. La primera dada que tenim referent a la gegantada pertany a la ciutat de Girona. De la barcelonina, la dada més reculada que en coneixem es refereix a l'any 1568, en què fou pagada una quantitat concreta de diners per «una vestidura de la gegantesa» per la festa del Corpus. Els gegants no figuren sinó en la processó. Com a cas únic, sortí el gegant dels corders per l'entrada de Felip II. Representava

el gegant un home, muntat en unes xanques, el qual portava unes llargues vestidures perquè les hi tapessin i mostrava la cara i els braços, els quals havia de fer accionar.

Caminar damunt de xanques volent imitar una alçada molt superior a la pròpia, és un costum antiquíssim, i ja es troben representacions en antics vasos grecs i romans. A Catalunya no és un costum exòtic, la mainada ho practicava com un de tants jocs d'infants.

La iconografia popular ens parla eloqüentment de l'existència d'un gegant que portava l'enseny de la Generalitat gravat en rajoles. Si aquest gegant que ens ocupa fou el primer que a Barcelona existí amb testa de cartró i com un ninot; la nostra ciutat va ésser un xic retardatària en l'adopció d'aquest sistema de gegants, puix que en altres terres del nostre domini cultural ja hi havia gegants fets de la manera com avui els coneixem.

Cal remarcar notables diferències entre la indumentària dels gegants de les rajoles i la dels gegants gravats al boix. Cada tipus a través del temps es va reproduint dins les mateixes formes inicials i sempre manté diferències iguals. Les diferències característiques dels dos tipus de gegants són les següents: els de les rajoles vesteixen llarga túnica completament llisa i al damunt una mena de casaca amb botons i butxaca, i no porten altre arma que la grossa porra d'erichats esperons. Els de les auques duen la túnica florejada i, en lloc de casaca, un mantell que els arriba fins a mitja esquena. A més de la porra duïen alfange.

És de remarcar que tots els gegants van completament rasos de cara, sense la clàssica barba que la imaginació popular creu precisa en tot gegant.

L'any 1859 sorgiren una nova parella: els de la Societat del Born, entitat especialment creada per a l'organització de les festes carnestolènques. Foren abillats amb el vestit habitual dels rics pagesos catalans.

L'entusiasme produït en l'ànim dels nostres avis pel triomf de la guerra d'Àfrica, també es va deixar sentir en els gegants i en moltes poblacions catalanes es féu de moda vestir de moro els gegants, com un acte vexatori per als vençuts. Les gegantes, en canvi, continuaren amb les mateixes vestimentes. Dels voltants del 1875 al 1880 hi ha un altre ventall.

L'evolució del tipus de gegant existent a partir del segle XVII, primer figurà com un guerrer mig de fer riure; més tard prengué un aspecte més ferotge, i finalment es presentà com un rei.

L'any 1902 per les Festes de la Mercè el Centre Excursionista de Catalunya proposà la celebració d'un concurs de gegants de Catalunya. La idea fou ben acollida i el concurs fou portat a terme. Feren cap a la nostra ciutat una quarantena de gegants vinguts de tots els indrets de la nostra terra, acompanyats de Nans, Dracs i altres semblants figures. Es celebrà una gran

desfilada formada per tots aquests personatges, despertant la curiositat de petits i grans. Molts d'aquests gegants foren elevats del nivell de Ninots a símbols de la ciutat. La redacció del periòdic infantil «En Patufet», l'any 1927, organitzà un concurs de fotografies de gegants i oferí valuosos premis. Obtingué un renombrat èxit.

Les trampes

Tots els barcelonins saben prou bé el significat d'aquest estrany mot aplicat als dos timbalers. Constitueixen la companyia inseparable dels gegants de la ciutat tocant una graciosa melodia de flabiol, tot gaudint de l'insípid toc de les trampes. La tonada de les trampes no pot ser més ensopida; el poble n'interpreta el so pel mimologisme trampes, trampes, tot són trampes. D'aquesta pintoresca interpretació onomatopeica ha derivat el nom donat als timbalers.

ELS NANS O CAPS GROSSOS

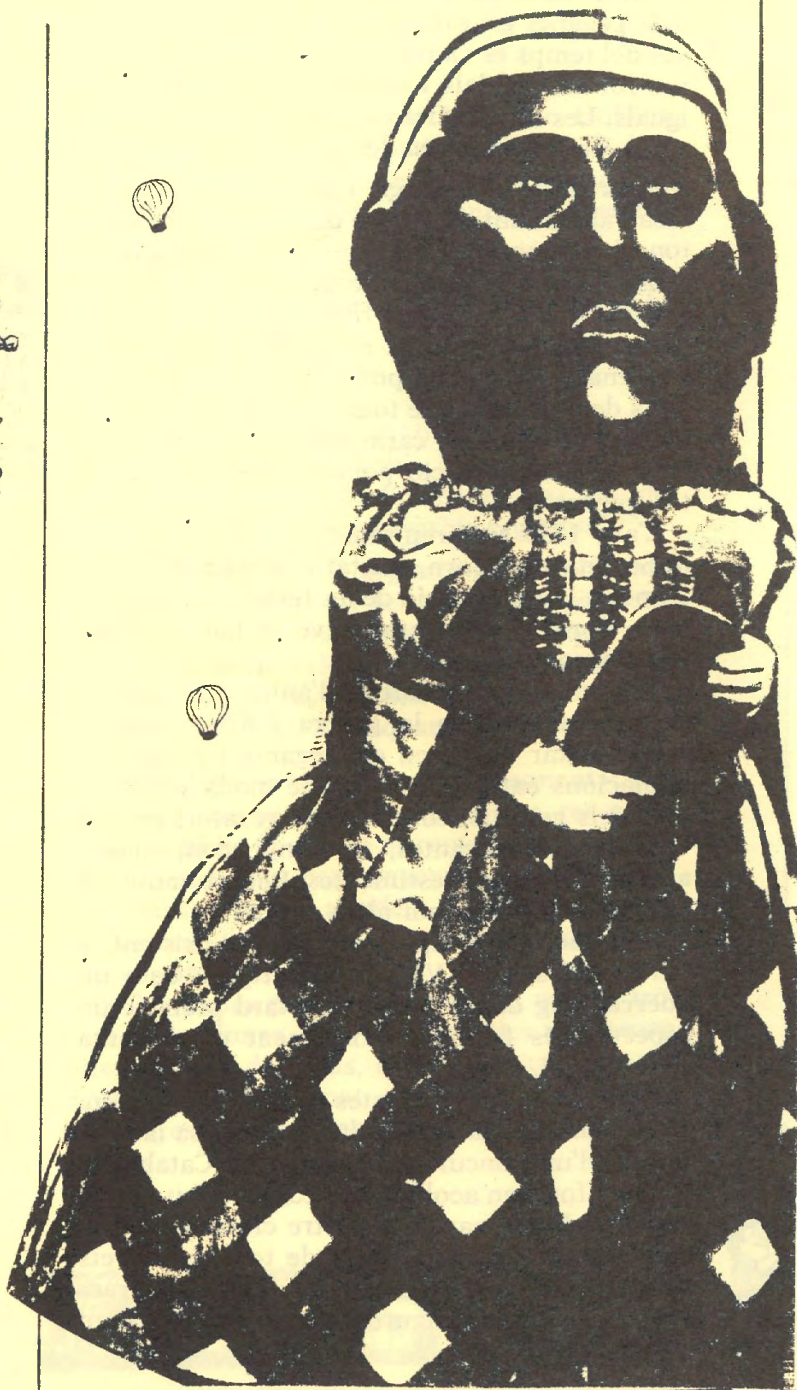
Catalunya els nans són moderníssims. Per més recerques i indagacions no ha estat possible trobar-ne rastre abans de les primeries del segle XIX. El primer nan de qui tenim notícia d'una manera més o menys concreta, és el famós «Esquivamosques» o «Lligamosques», d'Olot. Aquest cap fou fet de mida i forma convenients perquè se'l pogués posar un home que, armat d'unes xurriaques, feia companyia als gegants i empaitava la mainada per tal de fer pas als elevats personatges.

El graciós «Lligamosques d'Olot creat pels volts de l'any 1808, va fer escola. Vic, una trentena d'anys després, ja tenia el seu xamós Cap de Llúpia, i Figueres, la seva Berruga.

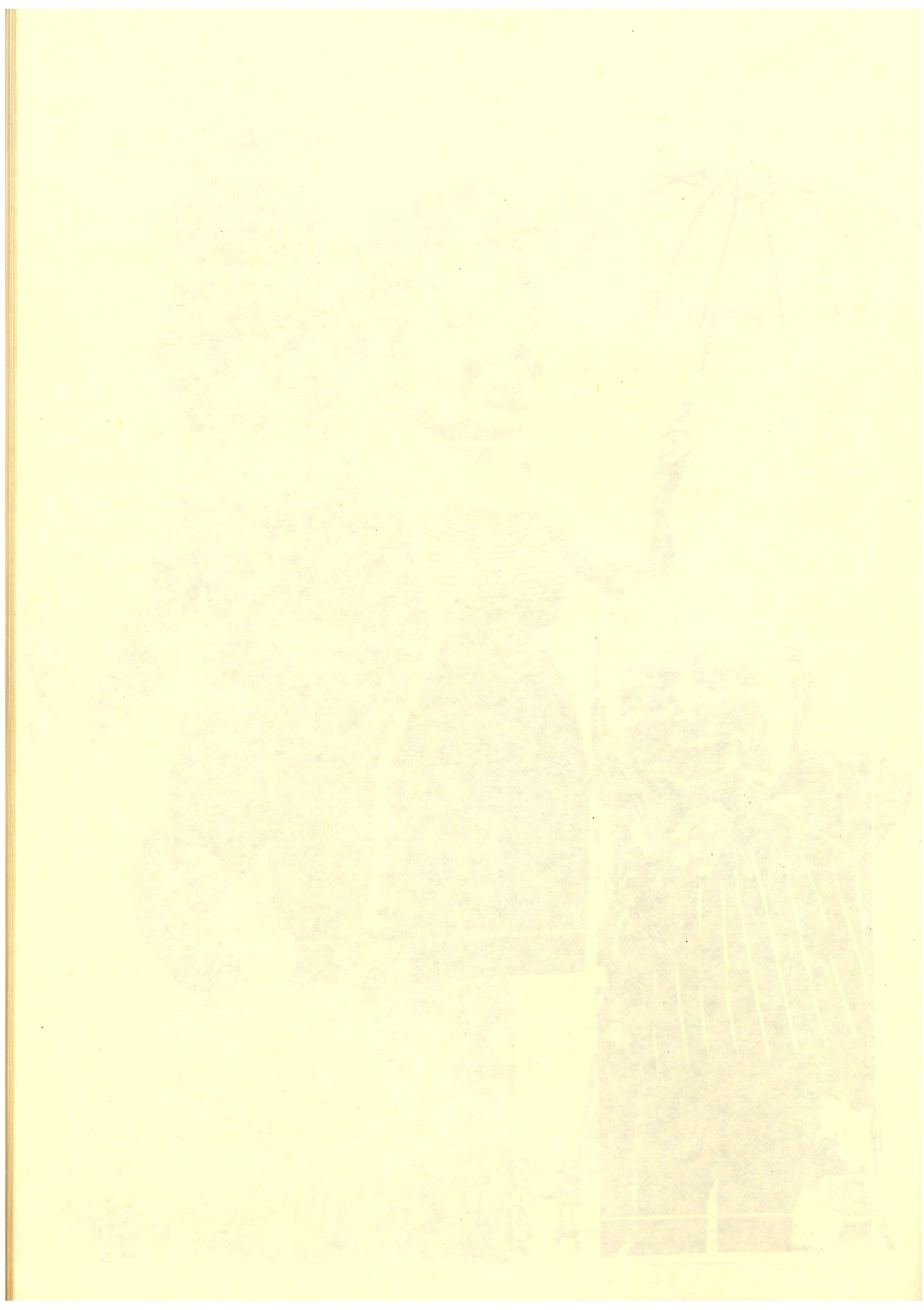
Simbolisme

El nan, nasqué com un sentit d'oposició al gegant, com un contrast a la figura majestàtica i altiva del gran personatge, símbol de la força i de la claredat de seny, filla de la seva grandesa. El nan té una testa de mida exagerada en relació a la seva estatura, la qual al mateix temps que contribueix a presentar-lo com a més petit, hi estableix un contrast entre la mida del cap i del cos.

Els nans, doncs, són una conseqüència de l'existència dels gegants, i sols tenen raó d'ésser al seu costat.

Els

Entreme sos

s animals

Origen

El costum de fer figurar bèsties fantàstiques a les processons és molt estès a França, i se'n conta una llegenda com a origen. En essència totes aquestes llegendes són iguals; la que resulta més poètica és la de la «Gargouille», de Rouen, que explicarem.

Rouen i la seva rodalia era devastada per un terrible monstre anomenat la Gargouille. Sant Romà, Bisbe de Rouen, es féu el propòsit de matar el monstre. Es vestí de robes pontificals i es féu seguir d'un lladre i d'un assassí per ferlos víctimes del monstre si aquest se'ls abraonava. Sant Romà féu el senyal de la Creu i el monstre es rendí com un manyac bé. El sant el lligà pel coll amb l'estola i el conduí fins a la ciutat, on fou cremat. El lladre agafà por i fugí corrents; l'assassí fou coratjós i no abandonà el sant, per la qual conducta fou alliberat de la pena de mort. En celebració d'aquesta gesta, la catedral de Rouen, fins fa pocs anys ha gaudit del privilegi de poder alliberar un assassí de la darrera pena cada vegada que es celebrava la festa, que es feia anualment. Hom feia una processó en la qual figurava un ninot simulant la Gargouille. Al darrera anava el condemnat.

L'ÀLIGA

Havia estat el més important dels entremesos de peu. No sabem per quina raó hom l'havia elevada a símbol de la ciutat en els actes de joia i de festa, i l'acompanyaven els regidors quan assistien oficialment a alguna festivitat important. Solament tenien aquest entremès les ciutats. Quan Reus fou anomenada ciutat, l'any 1716, l'Ajuntament féu construir una àliga a Barcelona, per simbolitzar la ciutat.

Era el més ric i bonic dels entremesos. El major acte d'acatament que es podia fer a un hoste, era enviar l'àliga a ballar al seu davant, amb la qual cosa s'interpretava que la ciutat li oferia la més noble hospitalitat. Figurava una grossa àliga, amb les ales obertes, en actitud de volar. Tenia una alçada d'uns quatre metres posada al damunt del seu portador i era feta de cartró recoberta de pell daurada. Anava coberta de plomes naturals, blanques, i solament era formada pel cos. Qui la portava duia calces de roba blanca cobertes de llustrins. Tenia el bec daurat i portava el cap una corona daurada. Hem sentit dir que duia un colomet viu a la boca, sostingut amb una cinta o posat dins d'una cistelleta. En cap dels documents històrics iconogràfics no hem trobat rastre del colomet.

L'àliga ocupa a la processó un lloc preferent prop de la custòdia. L'any 1483 encara se li manté el lloc de preferència. L'àliga anava voltada d'àngels que tocaven instruments de música. La música no era tocada pas per a ella, sinó per exaltar el Santíssim. A força de tant sentir-la li devia fer néixer el sentit de la dansa, i acabà per ballar.

Drac es troba molt estès pel món cristià i figura en diverses processons. Apareix per primera vegada en les processons de Lletanies Majors establertes en el segle Vè., per deslliurar de terratrèmols i pestes, processons que encara es celebren abans de l'Ascensió. Hi figurava un Drac que, els dos primers dies de les rogatives, anava davant dels sacerdots i de la creu, amb la cua enlaire, i el tercer dia anava darrera. Amb el rodolar del temps, tant les velles processons com el Drac que hi concorria, van alterar llur significat. Les processons es feren com ara, contra les plagues i males collites, i el Drac vingué a simbolitzar les plagues del camp. Hi havia petites figures, representant dracs, les quals eren posades damunt de canyes i astes o bé coronaven ciris i candeles que eren enceses durant les processons. El Drac, doncs, enclou la idea del diable i de l'esperit del mal.

LA VÍBRIA

La víbria és la petita serp coneguda amb els noms populars d'escorçó o noia, l'únic animal entre totes les espècies que es troben en la fauna catalana que pot fer mal a l'home amb el seu verí. La víbria és, doncs, un animal real, com en certa forma també ho és el drac, adulterat i fantasiat per la fecunda imaginació del poble. Amb el rodolar del temps hom la cregue un drac femella i potser, encara més, la femella del drac. El P. Rebullosa, en descriure una processó, diu «seguien un dragonàs d'espantable figura amb la seva femella també molt gran». Portats per aquesta creença, els artistes populars la presentaven amb pits femenins, com ens la presenta la imatgeria i com segurament devia tenir el mateix entremès.

LA MULASSA

Aquest entremès és un dels que ha obtingut més popularitat. Figura una grossa mula amb el cos cobert per una ampla manta, generalment vermella, que sols li deixa visible la testa. L'han de portar dos homes, l'un a la part que figura el llom i l'altre a la que simula el pit. Generalment sol tenir la testa muntada damunt d'un bastó llarg, el qual fa com de coll a la bèstia i va col·locat al cos de la figura, per un ample forat que permet a qui la condueix de veure fora del seu amagatall. La punta del bastó oposada a la de la testa és sostinguda per qui mena la Mulassa el qual, manejant-la a conveniència, fa estirar i arronsar el coll de la figura, li fa decantar el cap en la direcció que desitja i l'abraona damunt de la mainada al mateix temps que fa espetegar coets que la ferotge mula porta a la boca, i així produeix un gran estrèpit que espaordeix els aspectadors.

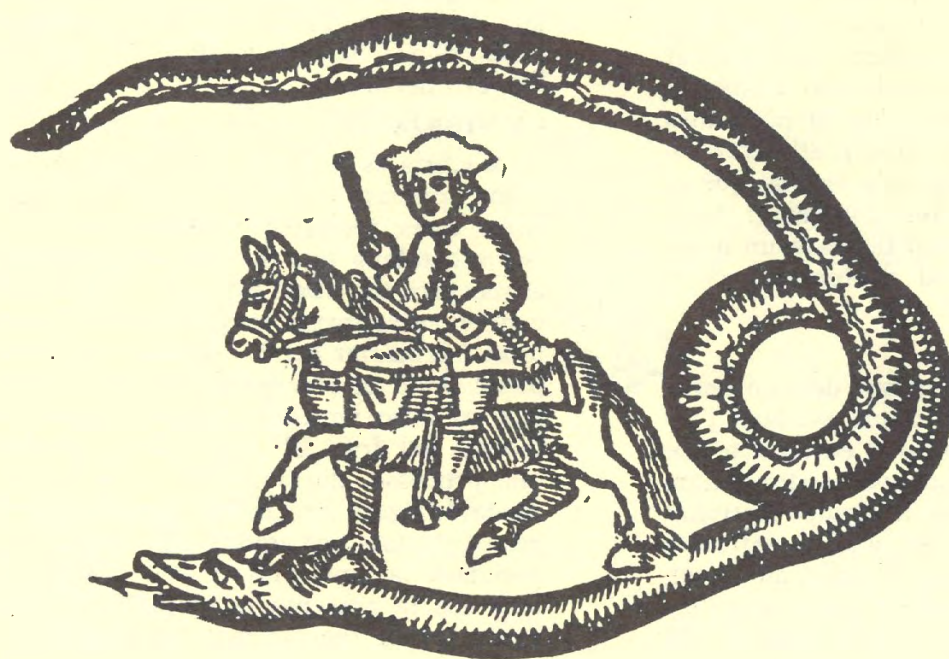
En les imatges populars que hem trobat dels entremesos sols la mulassa ha estat sempre representada, no conforme a la seva realitat zoològica, sinó responent amb justícia a la seva visió com a entremès.

LA CUCA FERA

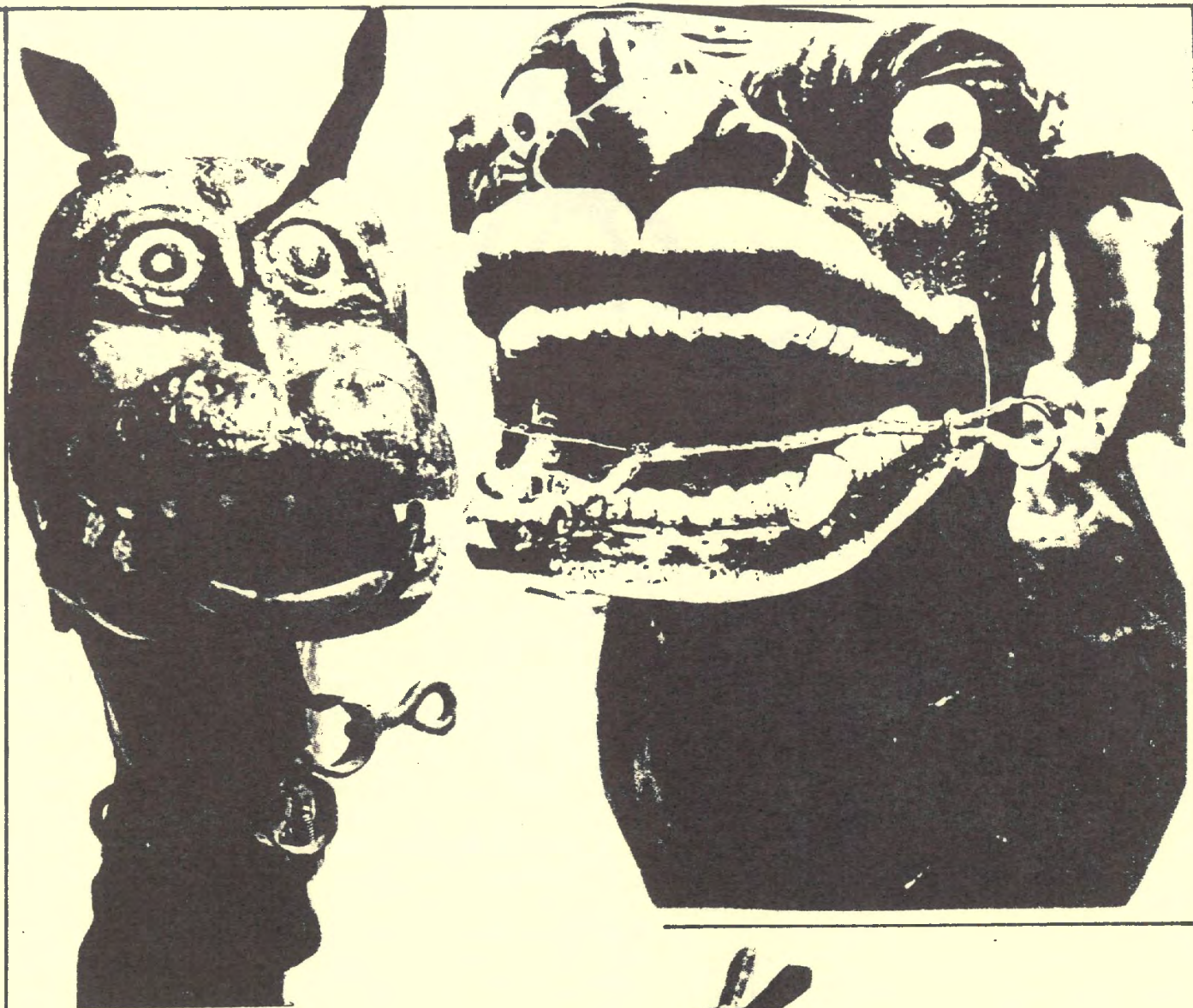
Consisteix en una gran figura formada per una coberta que vol semblar la cuirassa d'una tortuga; per sota d'aquesta coberta surt una petita testa movable que simula el cap de l'animal. El seu aspecte és mansoi i plàcid i per enlloc no respira feresa. Potser en altres temps presentava un aspecte més ferotge, que pot haver perdut en reformes i adobs posteriors.

Actualment l'entremès és format per tres cuques: una de gran, que és la que el poble té com a mare, i és la que cita el document, i dues més de menudes, bessones i, segons el poble, una de cada sexe. Les dues menudes són d'introducció molt recent, entrat ja el segle XIX.

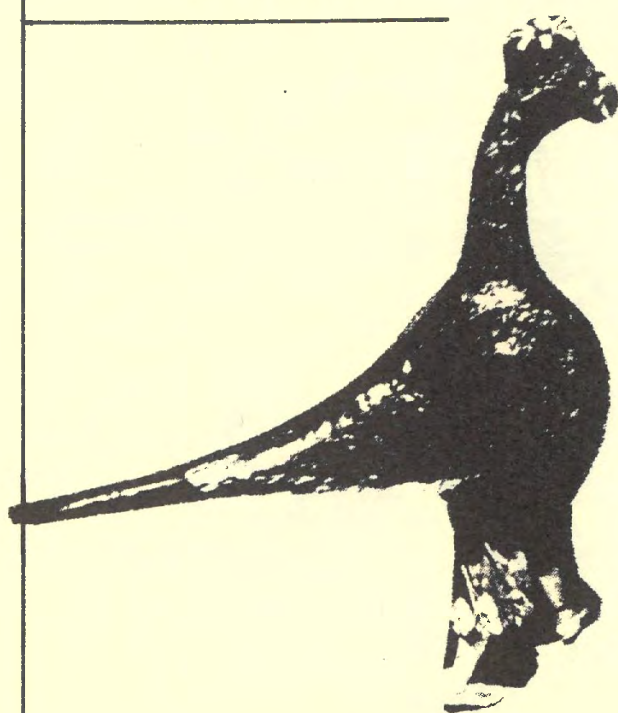

33

El cap de la Guita Xica actual.

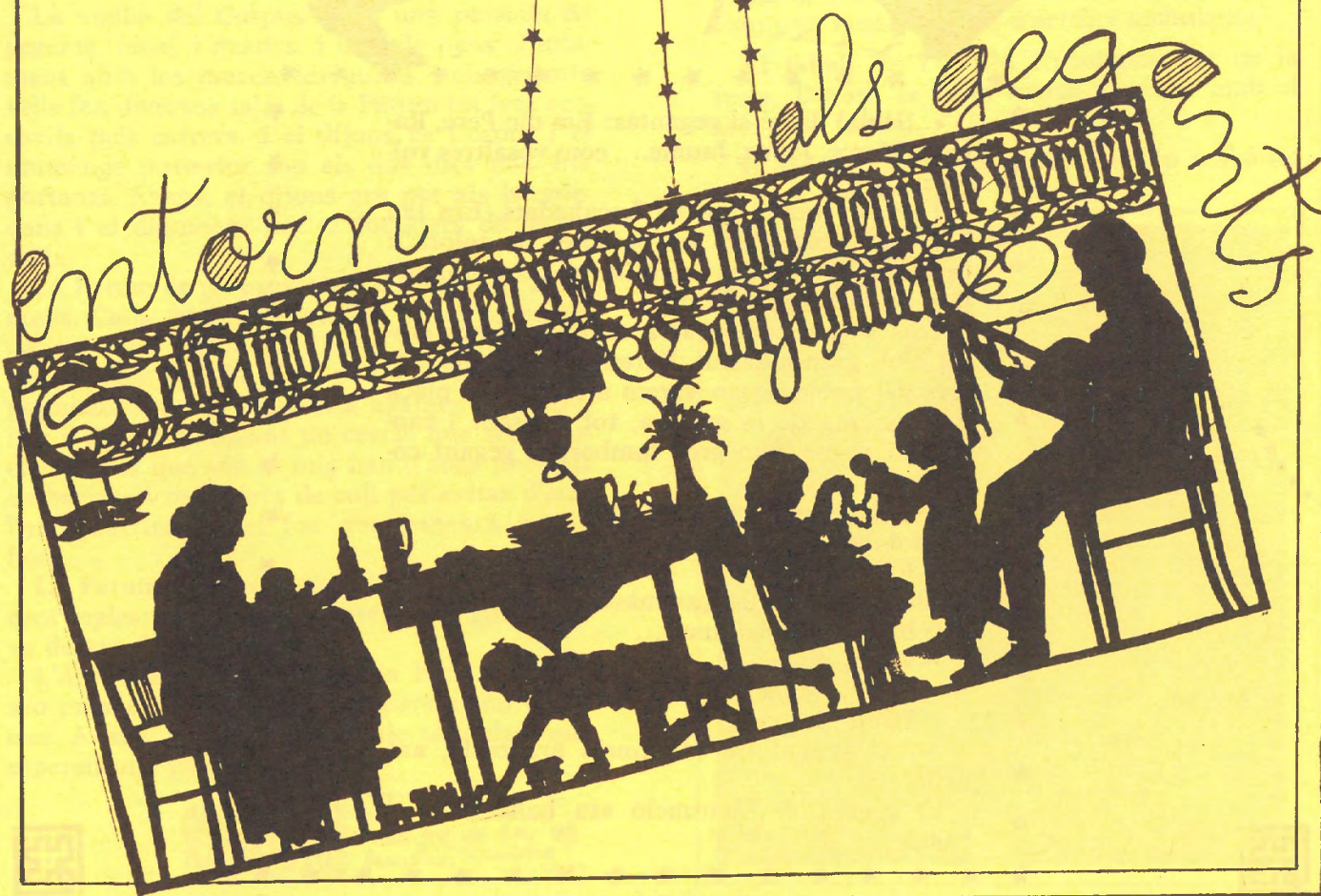

Ball de l'Aliga

festes i rønder

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

LA PATUM DE BERGA

(Celebració el mes de juny)

Per Corpus, Berga celebra la seva Patum. Berga, cap de la comarca del Berguedà, compta actualment amb més de 10.000 habitants. Està enclavada al Pre-Pirineu i la majoria de la població treballa en la indústria.

Origen de la festa

L'any 1320 va instituir-se a Barcelona la festa del Corpus. La processó era un motiu adequadíssim per a fer volar la fantasia: hi participaven més d'un centenar d'entremesos o figures que reproduïen episodis de les Sagrades Escripures.

Es copiaren els entremesos de la ciutat comtal, però s'hi afegiren algunes danses que feien referència a les batalles de moros i cristians. Finalment, l'any 1393 amb l'alliberament comtal de la vila, la festa va ésser retocada i ampliada i es va començar a celebrar fora de la processó com a espectacle de carrer.

Al començament se'n deia «bulla» que volia dir «bullícia» o gatzara. Cap al final del segle XVIII va començar a dir-se «Patum», nom que segurament ve del so «patum» que fa constantment el tabal o timbal mentre marca el ritual de la festa.

L'ambient de festa dura molts dies. El dia de l'Ascensió té lloc el primer anunci davant l'Ajuntament amb el ball de l'àliga.

El diumenge abans de Corpus, a la tarda, té lloc la festa dels «Quatre Fuets».

La vigília del Corpus es fa una passada de gegants, tabal i músics, i una de nans. Junta-ment amb les maces, les guites i els gegants vells fan diversos salts de la Patum tot fent cercavila pels carrers. I el dijous de Corpus i el diumenge posterior són els dos dies més importants. Abans, el dijous era per als berguedans i el diumenge per al forasters de la rodalia.

La Patum és un espectacle de números autònoms. Cada número necessita un espai propi, una música adequada i una participació escaient. Com que la plaça és un formiguer, els patumaires de primera fila agafats pel colze, han d'anar eixamplant un cercle que serà l'escenari. Els que són al mig han d'anar proveïts de barrets i mocadors de coll per evitar d'acabar socarrimats pel foc que banyarà a tot-hom.

La Patum és una festa ininterrompuda durant segles: ni tan sols després de la guerra no va deixar de celebrar-se.

L'Ajuntament hi dedica una bona part del seu pressupost. Totes les comparses són vitalícies. A més, hi ha una llista de candidats que esperen una plaça vacant.

El vell Tabaler
membre de la
família Xamberg
(16)

Entremesos de la Patum

Els turcs i els cavallets: quatre cavallets amb espasa que figuren catalans, lluiten contra quatre turcs armats.

Les maces (dimonis): és una escenificació de la lluita entre els àngels i dimonis.

Ara hi participen unes vuit maces amb la cara coberta per una ferèstega carota. Van armats amb una mena de maça o timbal on hi ha els fuets encesos.

La guita: Abans era anomenada també «mulafra» o «mulassa». És un monstre infernal, mig mulassa mig drac, amb un coll tan llarg que pot arribar on li plagui. A la boca, des d'on socarrima, hi porta quatre petards encesos. Pel que sembla, la guita és el personatge més antic de la Patum.

L'àliga: És el símbol de la ciutat. És l'entremès més aristocràtic, per la figura, la música i el ball.

Nans: Hi ha quatre nans vells i quatre nans nous. Ballen separatament. Són els darrers entremesos introduïts a la festa i representen la incorporació del poble als balls de la Patum.

Els gegants: La llegenda diu que els gegants representen cabdills moros i com els reis vençuts, ara se'ls fa ballar al mig de la plaça.

Hi ha dues parelles de gegants: els vells, construïts a mitjans de segle passat i els nous estrenats el 1891.

Els plens: Representen el moment culminant de la Patum. Se'n diuen «plens» perquè van plens de foc. Són uns quaranta. Els plens són com una mena de focs d'artifici ambulants.

El tabal: És l'herald i acompanyant de la festa. Durant la festa marca el ritme amb el seu gros timbal.

El tirabol: Ball que s'inicia un cop acabades les tres rondes de la Patum.

FESTA DE LA «XARBOTADA» D'ARGENTONA

Els gegants i els nans utilitzats a la festa de la «Xarbotada» d'Argentona són herois de perfeccions sobrenaturals fortament arrelats a la naturalesa íntima del poble vinculada en el seu món feudal, i subjectes al seu directe domini en el transcurs de tantes centúries. Per això, els gegants són els senyors de Burriac.

El promotor i creador de tot aquest procés festiu és l'argentoní Jaume Clavell.

Per aquest motiu, van vestits amb indumentàries medievals. Ell porta l'escut dels senyors de Burriac brodat al pit, i sosté el pergamí enrotllat de la «Carta del Poble», mentre que ella, per associació a la festa, és portadora d'un càntir de vidre i un finíssim i delicat mocador a la mà dreta.

Argentona ha volgut i vol que un dia a l'any, la figura del càntir sigui assenyalada com a suprema expressió de festa, genuïna representant de l'aigua. I així neixen els dos «xarrotaires»: dos joves d'aire alegre, portadors de càntirs al cim d'un pal, en els brocs dels quals hi cremen bengales figurant el borbolleig de l'aigua.

Personatges

Els Senyors de Barcelona: Són dos petits i graciosos nans.

La Bruixa de la Pinta d'Or: Argentona no ha estat excepció en el convenciment i creença en les bruixes. I més tard, d'aquells sentiments i creences arrelades en el més íntim de la gent, la fantasia popular creà uns personatges.

Un dels més anomenats era conegut per la «Bona Dona» o «La Bruixa de la Pinta d'Or», dona dissortada en amors per la mort prematura del seu estimat, un jove argentoní. S'inicià a la bruixeria gràcies a un famós talismà que li fou lliurat: «La Pinta d'Or». Ella posseïa poders de tota mena i especialment la virtut d'allunyar tempestes. I la gent d'Argentona hi creia i l'anomenava «La Bona Dona».

Corsec: Personatge temut com a perillós i agressiu bandoler, capità de lladres, terror de tota la rodalia. Acabà per viure bé amb els seus veïns, amb els quals va concertar que li paguessin un tribut anyal a canvi de respectar-los els béns.

En Bernat de Riude-Meia: A la festa major de 1972, s'incorporaren tres elements més a la comitiva dels nans, juntament amb la graciós pubilla del Castell de Burriac; el de més gran interès fou l'aparició de l'heroi argentoní, en Bernat de Riudemeia, el valor del qual encara viu i flameja en esperit.

El Vellot: És el vell personatge, afable, rialler i afortunat. És el familiar directe d'aquell jove que moria en plena joventut, l'enamorat de la Bruixa de la Pinta d'Or.

causa del naixement de la llegenda dels «repica truges», mot amb el qual havien estat investits i assenyalats els seus fills.

Conta la llegenda que trobant-se reunides les autoritats eclesiàstiques i civils amb un nombrós estol de feligresos a la plaça de l'església, esperaven l'arribada del senyor bisbe que venia de la veïna ciutat de Mataró per fer la visita pastoral. Per tal de saber el moment que el bisbe entrava al terme de la vila, s'havia del campanar, tan bon punt veïés la polseguera convingut amb el campaner que des de l'atalaia de lacarrossa, senyal d'arribada de la il·lustre personalitat, ancès les campanes al vol. I tal dit tal fet. El campanar així que veié el núvol de pols que aixecava el vehicle passant més o menys a l'alçada de la capella del Sant Crist, es repenjà a les cordes de les campanes i vinga repicar... Les autoritats i els veïns, es dirigien vers Cap de Creus a retre homenatge al prelat, però, oh dissort i sorpresa! Resulta ésser un carro que portava un parell de truges camí del mercat de Granollers.

El festival del càntir: Una vegada finalitzat el recorregut per les principals vies de la vila dominada per les altives i majestàtiques siluetes dels gegants i nans, tots plegats s'encaminen a la plaça a iniciar el «festival del càntir», en el qual és parctiquen els següents jocs: «bufar pel broc gros», «beure alçant el càntir amb una sola mà», «trencar el càntir».

La llegenda dels «repica truges» d'Argentona: Res d'estrany seria, que aquesta marcada estima i confiança, satisfacció i vanaglòria que sentia Argentona per la seva campana, fos la

EL GEGANT DEL PI

Tots els barcelonins saben una cançoneta aplicada a una tonada de ballet que es troba estesa per tot Catalunya i que diu:

El Gegant del Pi
ara balla, ara balla,
El Gegant del Pi
ara balla pel camí;
el Gegant de la ciutat,
ara balla, ara balla,
el Gegant de la ciutat
ara balla pel terrat.

Els Gegants al·ludits en aquesta corrandeta no són els gegants dels entremesos, sinó dos altres gegants fabulosos que la llegenda ens presenta com a reilas, i dels quals, conta una graciosa facècia que està plenament d'acord amb la cançoneta:

A Caldes de Montbui hi havia un gegantàs de mida enorme, tan alt i tan valent que quan empenia un viatge arrencava de soca i arrel el pi més corpulent que trobava al seu pas i, fent-lo servir de bastó, se'n servia per caminar a grans gambades. Aquest gegantàs es deia Farell; a Caldes, encara us ensenyaran dalt d'un turó, la seva casa, que porta el seu nom.

Quan Colon vingué de les Amèriques portà tres negres com a mostra de la gent que hi havia per aquelles terres. Tots eren molt ferotges i malcarats, i un d'ells era alt i gros com mai no se n'hagués vist cap d'altre. El rei, que aleshores es trobava a Barcelona, va restar admirat davant d'aquelles persones tan estranyes; però, el que li va cridar més l'atenció fou la gran corpulència d'aquell gegant. Va manifestar la seva admiració en aquell sentit a les autoritats de Barcelona, i els consellers li van dir, que aquest cas no era tan admirable com creia, car ben a prop de la ciutat vivia un altre gegant que era més alt i ben plantat i segurament més fort i valent. El rei restà admirat de saber que entre els seus vasalls i havia un home de tante corpulència, i va manifestar gust i goig de conèixer-lo.

Varen enviar al Farell un delegat del rei a dir-li que aquest el volia veure. Entre el gegant i el missioner es va establir un graciós i breu diàleg, que no és pas publicable; el Farell es negava a venir a Barcelona encara que el demanés el mateix rei. El delegat va tornar tot escorregut, i, quan va ésser fora, la gent de caràcter del poble feren veure el Farell que havia estat mal fet desplaure al rei, i el varen convèncer.

Seguint el seu costum, arrancà un pi, i, fent-lo servir de bastó, en quatre gambades, es va plantar a Barcelona seguit de tot un estol de mainada que el cridaven: El Gegant del Pi, el Gegant del Pi.

Arribat a la ciutat, es va trobar que tot un exèrcit de cavalls i canons ja havia sortit a la recerca d'ell, però el gegant, els havia passat d'una gambada sense veure'ls. En entrar a la ciutat, els portalers li exigiren que pagués el

tribut de la llenya pel pi que portava, però ell, va objectar que allò no era pas tal pi, sinó senzillament un bastó. Varen discutir molt i no

arribaren a entendre's; fins que, a la fi, el Farell, enotjat, amb la major facilitat i com si es tractés d'una palla, va tirar el gruixut i pesat pi per dalt de la muralla, hi passà ell per damunt d'una camada i deixà burlats els portalers.

Presentat al rei, aquest restà meravellat. Era tan alt, que passava per damunt de les coses. Quan anava pel carrer no calia sinó que la gent sortís al terrat i el veien sobressortir per teulades i torratxes; així, si es trobava fora cobert sempre sabien on era.

El rei manifestà el desig de saber quin dels dos gegants era més fort i més valent i els va proposar una baralla, que ambdós varen acceptar. Perquè cobressin més coratge, primer féu servir-los un àpat, en què entre ells dos varen menjar més que no haurien menjat cent persones. El Farell menjava sense dir paraula, mentre el negre, que es tenia per molt valent i es creia que del seu contrari no en tindria ni per esmorzar, li anava dient: «Menja, menja, Farellàs, que mai més no menjaràs».

El lloc escollit per celebrar la gran baralla fou la placeta, encara avui existent, coneguda per placeta dels peixos. Un cop acabat l'àpat, el Farell es va quedar plantat enmig de la placeta com si fos de ferro, mentre el negre no parava de picar-li cops de puny, empentes, mossegades, esgarrapades, pessics i tota altra mena d'atacs, sense que el Farell es sentís de res, ans restava tan fresc i impassible com si ni tan sols hi hagués posat la mà al damunt. El negre resta cansat de tant voler mossegar el Farell i no va poder-lo moure gens.

Quan el negre ja no tenia esma ni per a bellugar-se, aleshores el Farell va preguntar al rei:

—Bé, què voleu que en faci, jo, ara, d'aquest ninot?

—Fes-ne el que vulguis.

—Doncs vaig a tornar-lo a les Amèriques, d'on ha vingut.

I, agafant al negre per una orella, va cridar amb tota la seva força:

—Gent de les Amèriques, aparteu-vos, que allà on caurà tot ho rebenirà.

I, com qui llença una palla, el va tirar per damunt de cases i terrats, i anà a caure a les Amèriques.

La gent, recordant la feta, va treure la coneguda cançoneta:

El Gegant del Pi,
ara balla, ara balla,
el Gegant del Pi
ara balla pel camí
El Gegant de la ciutat
ara balla, ara balla,
El Gegant de la ciutat
ara balla pel terrat.

El Farell no és un ésser del tot imaginari, car sembla que, al veí poble de Caldes, hi havia viscut un família, els membres de la qual eren exageradament alts d'estatura; i entre ells devia haver-ni un de talla encara més elevada, que ha voltat el poble de la més florida i fabulosa fantasia.

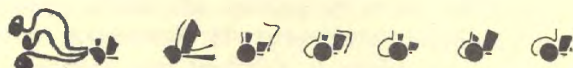
..... EL ROBAAFVES

El gegant de Mataró i el gegant gros de Reus són coneguts amb el nom popular de Robafaves, i el gegantó de Valls és anomenat «Lladrefaves». De tots tres, es conta la mateixa llegenda.

Una vegada, els gegants de Mataró varen anar a ballar a Argentona i quan, ja acabada la festa tornaven cap a casa, els portadors es varen enamorar d'unes precioses faves que verdejaven en un camp proper a la carretera. No podent resistir la temptació, varen abandonar els ninots enmig del camí i es varen llançar al camp a robar una bona quantitat de faves, que varen amagar sota de la panxa dels gegants; feren conxorxa amb el flabioler i li digueren que anirien a mitges, però que no els descobris. La gran parella, en entrar a Mataró, va ser rodejada per un estol de mainada que i amb insistència els va demanar que ballessin. Els geganters es resistien, ja que amb la sobrecàrrega que portaven no els venia bé ballar, mentre ballaven, amb els sotracs, les faves varen anar caient per terra. L'admiració i la broma foren grans, i des d'aleshores va quedar el mal nom de «Robafaves» al pobre gegant, que no en tenia cap culpa. Als de Reus, els passà exactament el mateix, un dia que venien de ballar de Tarragona; un cas igual succeí els «Lladrefaves» de Valls, tornat un dia de Picamoixons, on havia concorregut a la processó.

Fig. 24. — Dibuix de J. Costa, Picarol, publicat a «L'Esquella de la Torratxa» l'any 1916. (17)

..... EL GEGANT DE ZERALDA

de Tomi Ungerer

Hi havia una vegada un ogre, un veritable gegant que vivia sol com un mussol.

Com la majoria dels ogres, tenia les dents punxegudes, una barba que picava, un nassot enorme i un gran ganivet.

Sempre tenia mal geni i sempre tenia fam.

El que més li agradava en aquest món era menjar-se un parell de nens per esmorzar.

Cada dia l'ogre anava a la ciutat i agafava els nens que podia atrapar. Els pares, esverats, construïen per als seus fillets amagatalls secrets, i amagaven nenets i nenetes als baguls i als armaris, en coves fosques i subterrànies. Les escoles estaven buides i els mestres feien vaga forçosa.

A fora, a l'aire lliure, ja no es veia ni un xiquet, i l'ogre s'havia d'acontentar amb un plat de col i patata i encara mal guisat i fred. Això el feia tornar rabiós de mala manera i rondinava i remugava tot dient:

Tinc tanta gana aquest matí
que prou faria un bon festí
amb cinc o sis infants d'aquí.
Catric, catrac, si de passada
em trobo algú de la mainada
me'l menjo d'una mossegada.

En una vall allunyada, hi havia una masia al mig del bosc, on hi vivia un pagès amb la seva única Zeralda. Mai no havien sentit parlar del gegant.

A la Zeralda li agradava molt cuinar, i als sis anys ja sabia fer fregits i rostits, sopes i farcits, estifats i escalivades.

Un cop a l'any, el pagès anava a la ciutat a vendre patates, blat, aviram i peixos de riu.

La vigília del dia de mercat, a la tarda, el pagès va cridar la seva filla i li va dir:

—«Zeralda, filleta meva, no em trobo gens bé! Tot el cos em fa mal i no puc bellugar ni el dit xic del peu esquerre. Em sembla que ahir vaig menjar massa patates al caliu, per dinar. Demà no podré pas anar al mercat de cap manera. O sigui que caldrà que hi vagis tu en el meu lloc».

L'endemà de bon matí, la Zeralda va enganxar la mula al carro, va carregar aquest fins dalt de tot de coses bones per vendre, es va acomiadar del seu pare, i cap al mercat falta gent!

Però aquell matí l'ogre rondava per aquella regió, més afamat que mai. Un cop de vent li va dur l'olor de la Zeralda, i va córrer a amagar-se dalt d'unes roques que rodejaven el camí.

—«Ah! vet aquí el meu esmorzar!», va exclamar quan la va veure venir a punt de tirar-se sobre d'ella.

Però quan ella es va apropar, el gegant es va precipitar amb tan poca traça que va ensopagar i va caure al mig del camí tan llarg com era.

Quan la Zeralda el va veure allí, immòbil i desmaiàt, perquè s'havia torçat el turmell i li sortia sang del nas, va exclamar:

—«Ai, pobre home!» i va córrer a buscar una galleda d'aigua en un riuet proper, per rentar la cara del gegant ferit.

—«Grr, nena! Ai, el meu cap! grr, tinc gana! grrr, tinc pupa...» deia l'ogre tot gemegant.

Recatracoc, recatracic
m'agraden molt els nens petits,
a la brasa, amb suc, o sofregits!

—«Aquest pobre home delira perquè està mort de gana», va pensar Zeralda.

I en un tres i no res, va agafar plats i olles del carro, va fer un feix de llenya, va encendre el foc i es va posar a cuinar.

Li feia tanta pena aquell gegant mig mort de fam que va fer servir la meitat de les provisions del carro que duia al mercat. I aviat li va servir al gegant:

Escudella i carn d'olla,
Trites de riu fumades amb fonoll
Cargols a la petarrellada
Pollastres a l'ast
I cuixa de porc amb pomes.

L'ogre s'havia eixorivit i estava bocabadat davant la destresa de Zeralda. El gust d'aquells plats era per ell una cosa nova, i estava tan encantat amb aquell festí que ni tan sols se'n recordava del seu plat preferit: els tendres infants. Mai no havia fet un àpat tan bo.

—«Molt estimada neneta», va dir-li. Tinc un castell amb les bodegues plenes d'or. Et donaré una fortuna si vols venir a casa meva a fer de cuinera».

La Zeralda s'ho va rumiar una miqueta i va acabar acceptant.

Va ajudar l'ogre a instal·lar-se al carro i es va dirigir cap al castell.

Van cridar el pare de Zeralda i ell es va encarregar de comprar els millors productes de tot el país.

Zeralda es va instal·lar a la immensa cuina del castell i no parava de cuinar. Provava nous plats, composava els menús més extraordinaris, i omplia llibres i llibres de cuina amb noves receptes.

Un sopar de cada dia al castell del gegant estava fet, per exemple de:

per primer plat: escudella barrejada
per segon: espinacs amb panses i pinyons
per tercer: cap de costella amb bolets
per peix: rap a la marinera
i per plat fort: ànec amb peres, tot plegat regat amb xampany i per postres mel i mató amb un tragueta de malvasia.

S'organitzaren sopars pels ogres gegants i bruixes del veïnat, que ja no sabien com expressar la seva admiració.

—«Deliciós! Extraordinari! Genial! Boccatto di cardinale!» s'exclamaven.

I li demanaven a Zeralda la recepte.

Naturalment, des que menjaven coses tan bones, ja no tenien ganes de menjar-se els nens crus!

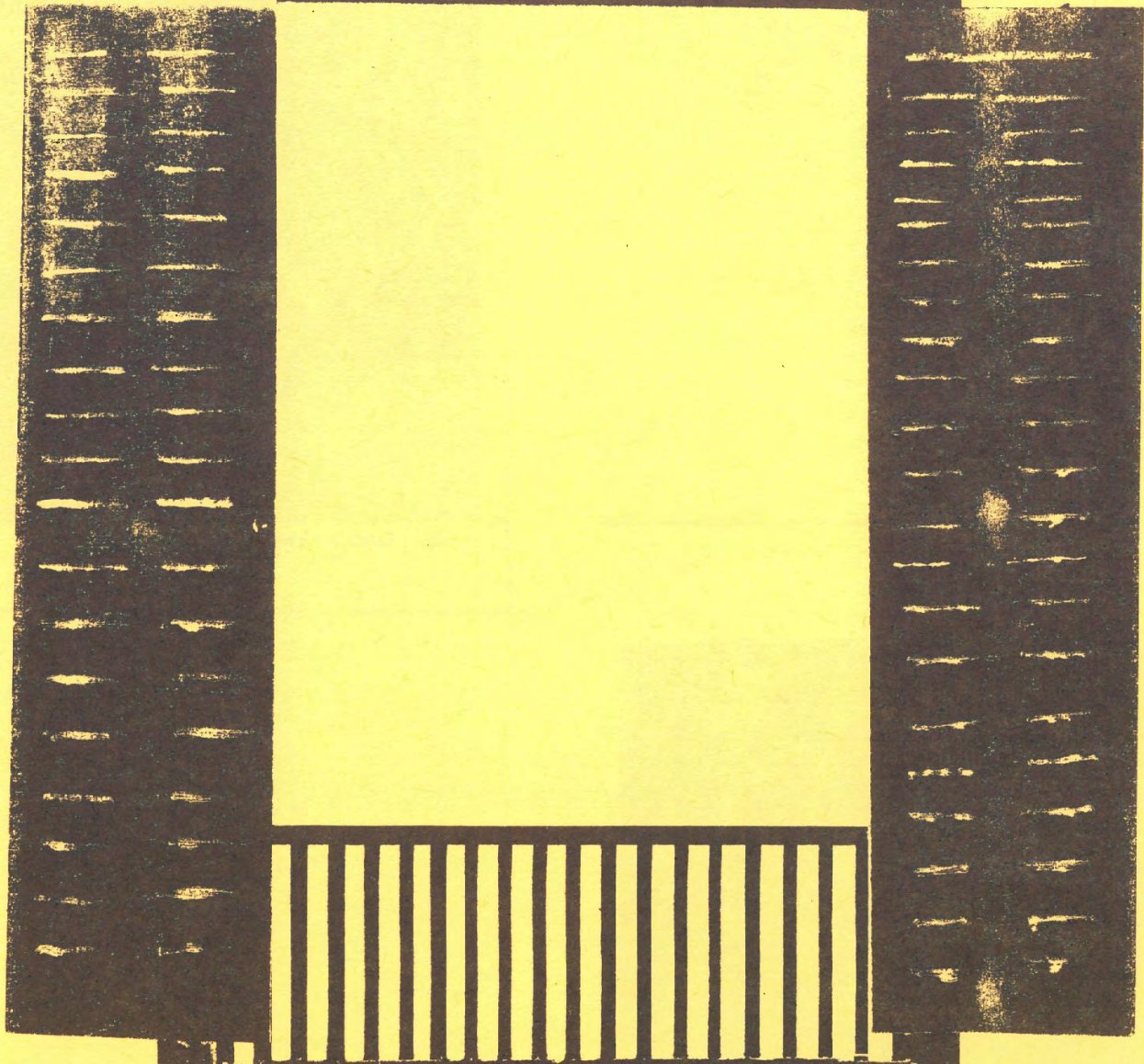
I com que ja no hi havia perill, els nens sortien dels seus amagatalls, els ciutadans tornaven a viure tan tranquil·lament com abans, i si mai l'ogre baixava a ciutat, era per a repartir caramels.

Van passar els anys i Zeralda es va tornar una joveneta preciosa. L'ogre, sempre ben menjat, es va afeitar la barba que picava i es va casar. Van tenir molts fills, i haurien estat molt feliços si no fos que els fills van sortir amb tanta gana com el pare.

Traducció i adaptació de **Teresa Duran**

alguns dels nostres gegants

Espai reservat per posar la fotografia dels gegants
de Montmeló

Gegants de Tarragona (Camp T.)
(18)

Arxiu Cuyàs

Gegants de Sitges (Penedès)
(19)

Gegants

gegants de Mataró (20)

gegants de Cardona (21)

gegants de Manresa (22)

gegants de Reus (23)

(24)

gegants de Tivissa (25)

gegants de Vilafraaga (26)

gegants de Centelles (27)

G
e
g
a
n
t
s

R
e
v
i
s
t
a
P
o
t
u
p
e
t
• 1 9 2 7 / 2 8 •

gegants vells
(28) de Solsona

gegants de S. Felip
(29) de Pallersols

gegants de S. Genari
de Cassoles (30)

gegants nous (Barnà)
(31)

gegants de les Planes
(32)

gegants d'Ollet
(33)

gegants de Sitges
(34)

gegants feres de Solsona
(35)

gegants vells (Barnà)
(36)

gegants de Terrassa
(37)

gegants de Montblanc
(38)

gegants d'Igualada
(39)

Gegants de Sabadell (V. Occidental)
(40)

Gegants de Rubí (V. Occidental)
(42)

gegants de Tarrasa (V. Occidental)
(41)

Gegants de Castellar del Val (V. Oriental)
(43)

gegants de Molins de Rei
(Baix Llobregat) (44)

gegants de S. Feliu de Llobregat
(Baix Llobregat) (46)

gegants de Cornellà de Llobregat
(Baix Llobregat) (45)

gegants de S. Boi de Llobregat (47)

gegants de Caradeu (V. Oriental)
(48)

gegants de la Garriga (V. Oriental)
(49)

gegants de S. Juli de Codines (V. Oriental)
(50)

gegants de granollers (V. Oriental)
(51)

Ciutat de Barcelona

Casa de la Ciutat 1905

» » » 1923

» » » 1928/30

» » » 1945

» » » 1956

» » » 1961

» » » 1975

del Pi, gegants (2 models)

» gegantets

Casa de la Caritat

Sant Pere de les Puelles

Plaça Nova

Sants

Tibidabo

Casa Paquita (2 models)

Sta. Maria del Mar

Sant Gervasi

Comarques barcelonines:

gegants

geganteta Pubilla

gegants

»

»

gegants 2 parelles

»

»

»

»

»

»

»

»

gegants

»

ballada

gegants

»

»

»

»

»

»

»

gegantet

gegants 2 parelles

gegants nous

gegantes

gegants vells 6 models

» »

» nous

» nous 2 par.

» vells

ballada

(Barcelonès)

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

Barcelona - retrospectiu

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

Sants

Tibidabo

Barcelona

»

S. Gervasi

(Bages)

»

»

(Moianès)

»

(Barcelonès)

(Pla Llobregat)

»

»

»

»

»

»

»

»

(Anòia)

»

»

(Plana de Vic)

»

»

»

»

(Vallès)

»

»

»

»

»

»

»

»

»

(Maresme)

»

»

Manresa

»

Sallent

Moia

Castellterçol

Badalona

S. Feliu de Llobregat

Cornellà de Ll.

Martorell

Molins de Rei

Prat de Ll.

S. Boi de Ll.

S. Just Desvern

Viladecans

L'Hospitalet de Ll.

Igualada

»

»

Vic

Centelles

Manlleu

Roda de Ter

S. Feliu de Torelló

Cardedeu, gegants

La Garriga

Granollers

Cardedeu

Terrassa

Sabadell

»

»

Rubí

»

Mataró

»

»

Ciutat de Barcelona

gegants

»

Argentona

»

»

Arenys de Mar

»

»

Calella de la Costa

»

»

Canet de Mar

»

»

Berga

»

»

»

ballada

»

»

gegants

(Vallès Or.)

S. Feliu de Codines

»

(Barcelonès)

Sarrià

Comarques lleidatanes:

gegants sultans

(Segrià)

Lleida

» japonesos

»

»

» romans

»

»

» reis i geganteta

»

»

» reis

(Urgell)

Tàrrrega

»

»

»

» pegessos

»

»

»

(Urgellet)

Seu d'Urgell

»

(Segarra)

Cervera

» moros

(Solsonès)

Solsona

» reis

»

»

gegantets

»

»

gegants

»

Cardona

»

»

»

ballada gegants Cardona

(Barcelonès)

Barcelona - F. Mercè

Comarques valencianes, mallorquines i aragoneses:

gegants (4 parelles)

(Horta de V.)

València

» moros

(Maestrà)

Morella

» senyors

»

»

»

»

Vinarós

»

(Mallorca)

Palma de Mallorca

»

(Ribagorça)

Graus

	gegants	(Penedès)	Vilafranca del Penedès	
	»	»	L'Arboç	
<u>Comarca</u>	»	»	Cubelles	
	»	»	S. Esteve d'Ordal	
<u>del</u>	»	»	S. Sadurn d'Anoia	
	»	»	El Vendrell	
<u>Penedès:</u>	»	»	Vilanova i la Geltrú	
	»	»	Sitges	
	»	(Barcelonès)	Barcelona - F. Mercè	
	»	(Penedès)	S. Pere de Ribes	
	»	»	Vilafranca del Penedès	

Comarques tarragonines:

	gegants de Tarragona	(Camp de Tarr.)	Tarragona	
	gigantets	»	»	
	gegants Cos del Bou	»	»	
	gegants	»	Cambrils	
	»	»	L'Argentera	
	»	»	Montbrió de T.	
	»	»	Selva del Camp	
	»	»	Reus	
	»	»	»	
	»	»	»	
	»	»	»	
	»	»	»	
	»	»	»	
	gigantets	»	Valls	
	gegants	(Barberà)	Montblanc	
	»	»	Espluga de Francolí	
	»	»	Sta. Coloma Queralt	

Comarques tortosines:

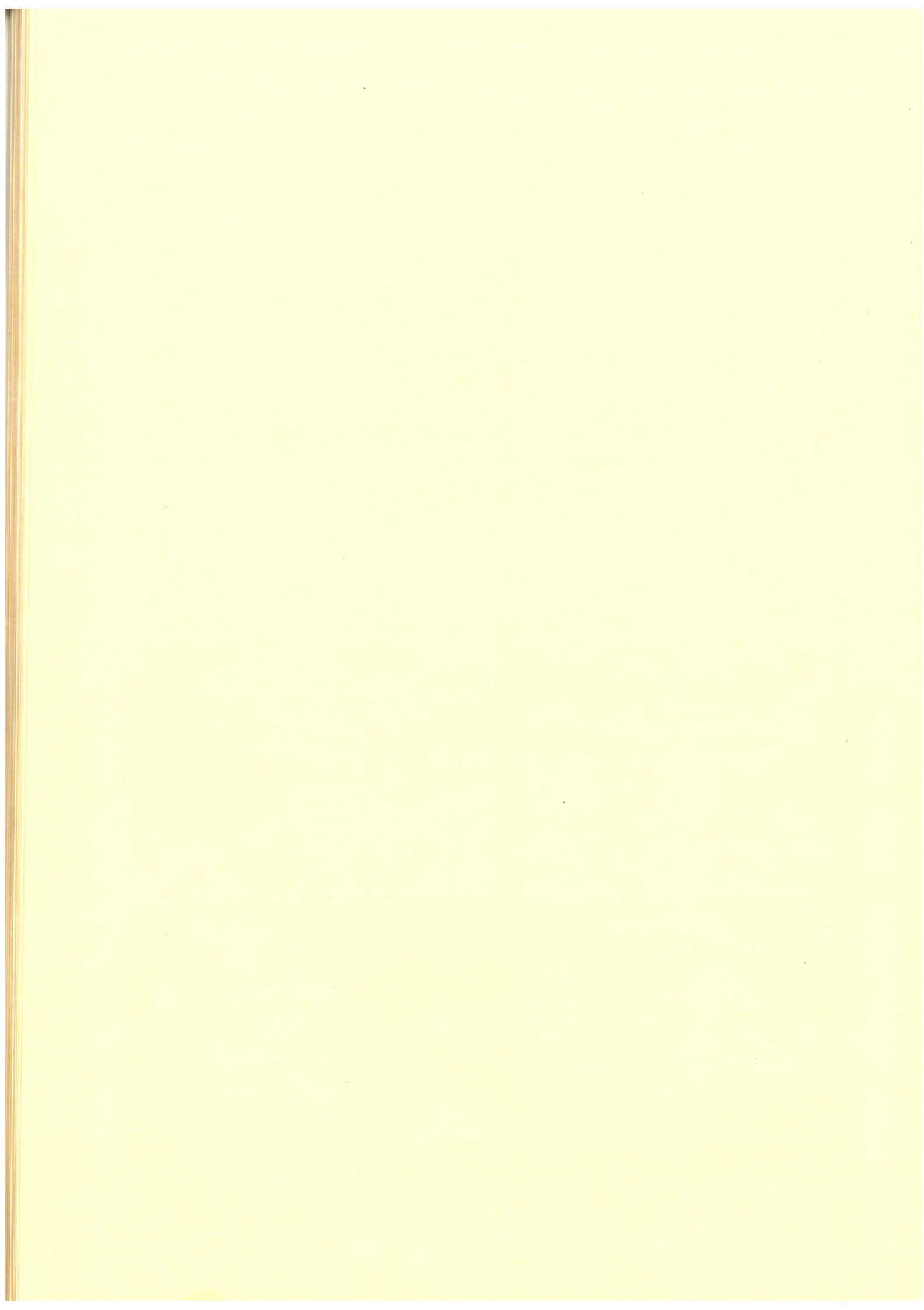
	gegants ducs	(Baix Ebre)	Tortosa	
	» moros	»	»	
	»	(Montsià)	Amposta	
	»	(Baix Ebre)	Roquetes	
	»	(Ribera d'Ebre)	Mora la Nova	
	»	»	Tivissa	
	»	(Priorat)	Falset	
	»	(Baix Ebre)	Tortosa	
	del 1954			

Comarques gironines:

	gegants	(Gironès)	Girona	
	»	»	Banyoles	
	»	»	Llagostera	
	»	(La Selva)	Amer	
	»	(Guilleries)	S. Hilari Sacalm	
	»	(Empordà)	Figueres	
	»	»	S. Feliu de Guixols	
	»	»	Palamòs	
	»	(Cerdanya)	Puigcerdà	
	»	(Ripollès)	Ripoll	
	»	(Garrotxa)	Olot	
	»	»	»	
	»	»	S. Feliu de Pallerols	
	1900			

★ ARA BALLEN PEL CAMI...★

—Mira tu, rera aquell xamfrà es belluga la figura d'un gegantàs que ens està picant l'ullet des de fa estona..., no el veus?, sí home allà... I per l'altre costat mira com s'enfila un caparrut amb cara de picardia».

Allà, asseguts sobre un banc, dos avis, fan una ganyota riallera tot resseguint l'acció amb ulls d'entusiasme...

I una colla d'infants amb cara de poma ensucrada i els ulls pintats d'íllusió juguen a empaïtar els gegants tot perdent-se entre la gentada...

La gatzara és aquí...

L'ambient s'ha tenyit de festa gran...

Arriben els gegants.

Ara ballen pel camí...

Oi que ens sona ben pròxim tot això?, solament ens caldria tancar els ulls i perllongar aquesta història amb la nostra fantasia.

Recollint tot el missatge que en Joan Amades ens ha exposat fins aquí, potser ens caldria relligar d'una forma més directe dins del nostre context de Montmeló aquests elements anomenats gegants i entremesos, amb el concepte i recuperació del sentit de festa exposat a l'inici d'aquest treball. Creiem que aquests solament recobren la seva autenticitat en la mesura que són els principals dinamitzadors de tota celebració festiva. I si els gegants van anar adquirint la seva pròpia autonomia, aïllant-se de tot el context més sacre d'on van sortir, la processó del Corpus, fins a fer-se totalment necessaris en la vida de la gent, avui, seria interessant que assumissin plenament aquest paper d'ésser els signes significatius que obrissin i cloguessin qualsevol esdeveniment que se celebrés...

Al mateix temps, el fet que tots plegats reconguem de forma col·lectiva com a ben nostres tots aquests personatges, potser ens ajudaria a retrobar uns elements comuns que ens integressin i cohesionessin més com a poble.

Així, doncs, creiem que resultaria important, un cop acabats de construir els gegants aquí a Montmeló, com a patrimoni comú de tot el municipi, que existís aquest entusiasme per vetllar, conservar i renovar aquests personatges quan calgués.

Recuperar el cartró animat en aquest sentit voldrà dir que allà a la plaça, al carrer, en lloc obert i públic, ens caldrà saber retrobar-nos tots com a poble, formant una sola comunitat, per fer esclatar col·lectivament el goig i l'alegria més enllà de fronteres i parles.

Sont s'on neixen els nostres gegants

Després d'escorcollar la història del nostre poble hem cregut més oportú inspirar-nos amb

El text de la sardana de Montmeló
escrita per

en Joan Manils, personatge que es dedicà a escriure dins del poble, que entronca amb alguna de les versions dels orígens de Montmeló, el qual creiem que pot lligar, recentrar, donar forma i vida als nostres gegants:

música: V. Bou
lletra: Joan Manils

sardana de Montmeló

* Salut! bell poblet de Montmeló
que tens l'emblema de la fe
en les "tres creus" del teu escut!

..

* Signes dignes del record
que et guarda qui t'ha conegut.
Salut!

..

* Eucat entre rius
un jovecell, princep romà
aquí es deturà,
i d'una pageseta s'agradà.

..

* Bella nina dels ulls blaus, tu ets
vina amb mi i seràs regina en una ^{una il·lusió} nació

* No; jo, pobreta, no sóc res,
però no podria deixar el Vallès.

..

* Lluny de tu, nina, mon cor mouria.

* Si aquí us quedessiu jo vostra seria

..

* D'aquells dos cors Déu va fer la unió
i aquell amor va fundar Montmeló

Crida

• Fem una crida a tots els grups i entitats del poble per col·laborar en la construcció dels gegants del nostre poble

- Necessitem:
- Escultors
 - Portadors
 - fusters
 - modistes
 - perruquers
 - pintors
 - pastissers
 - sabaters
 - músics
 - animadors

i tot el que vosaltres feu passar per la vostra imaginació... !!!

lloc de treball: antiga caixa d'estalvis
c/ diputació

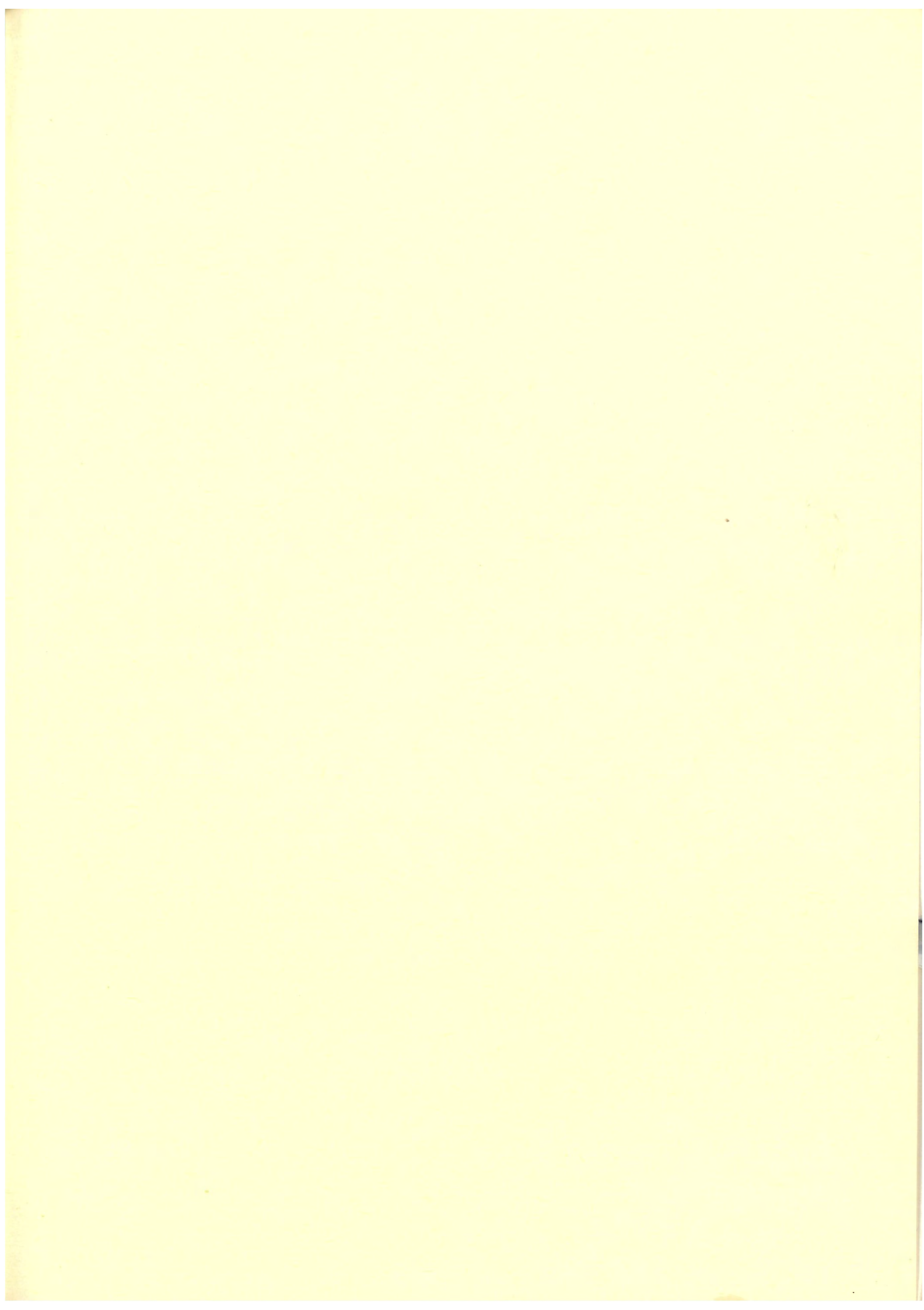
us esperem !!

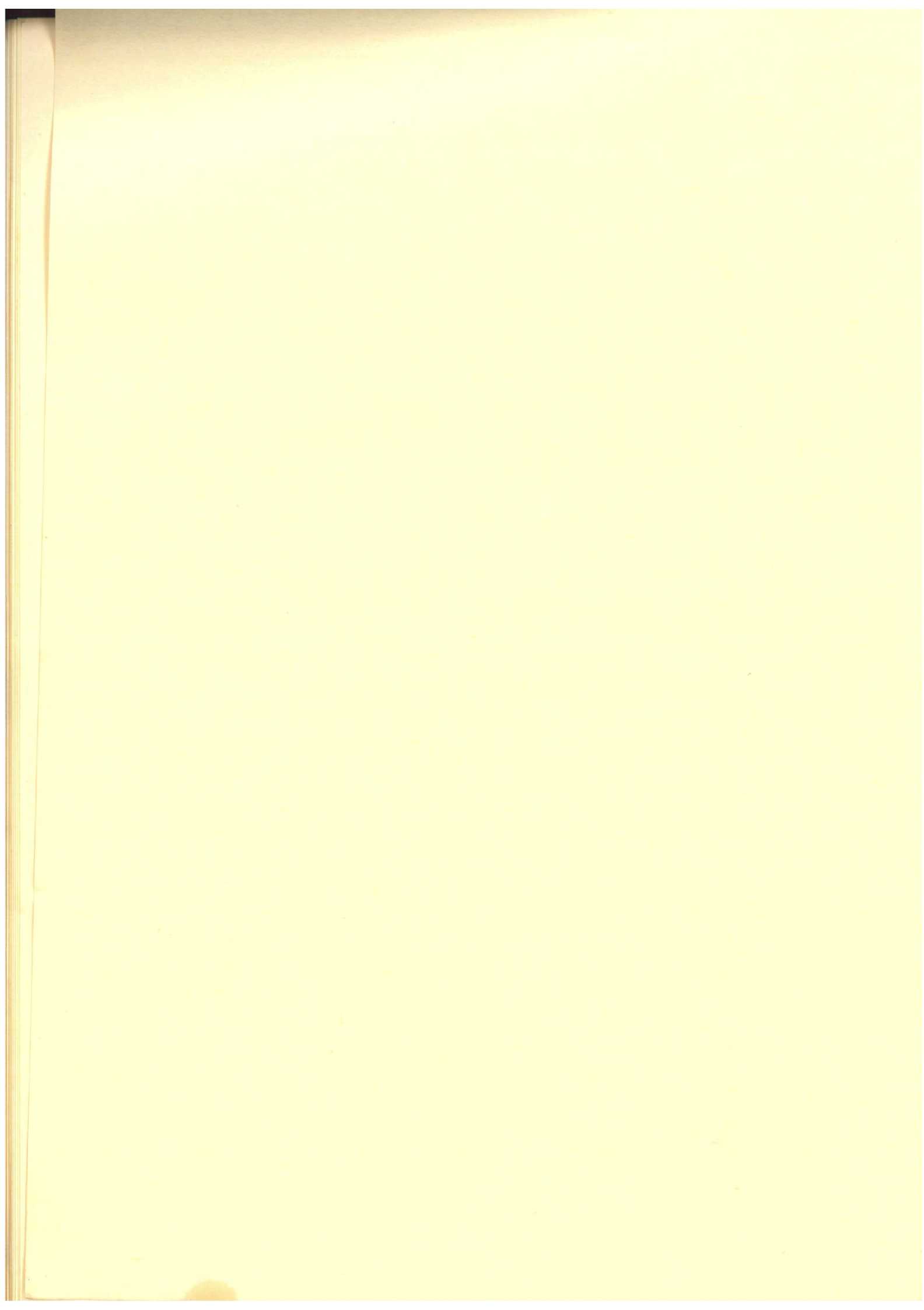

BIBLIOGRAFIA

- **Les Festes Popular a Catalunya**
Colomer, J.
Colecció «La Xarxa», Publicacions de l'Abadía de Montserrat
Barna, 1978.
- **Festes Populars**
Prats, J. Contreras, J.
Colecció «Conèix. Catalunya», Editorial Dopesa
Barna 1979.
- **Costums i Tradicions del Vallès Oriental**
de Belloch, M.
Casino de Granollers, 1883.
- **Costums del Vallès**
Maspons i Labrós, F.
«La Roda», 4 volums, 1872-1901.
- **El Costumari Català**
Amades, J.
Setzevoltes (recull de contes per narrar)
Ventura, N. Duran, T.
Guix, n.º 19, maig 1979
- **LA XARBOTADA**
Clavell, J.
Argemona, 1976
- **Revista Montmeló Porta-veu del Poble**
Parroquia de Montmeló
N.º 47, febrer 1980
- **Opuscle sobre la història de Montmeló**
Fernández, A.

senze treure el cap per la finestra

podem conèixer els camins del cel
(LAO TSE)

